

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ПРОБЛЕМАТИКА ВИВЧЕННЯ НЕЗАВЕРШЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	9
1.1 Лінгвістичний статус незавершених синтаксичних конструкцій у сучасній українській мові.....	9
1.2 Характерні ознаки незавершених синтаксичних конструкцій та специфіка їхнього вираження.....	16
1.3 Класифікація незавершених синтаксичних конструкцій у сучасній українській мові.....	22
1.4 Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2 ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕЗАВЕРШЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР У МОВІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЗЕТНОЇ ПЕРІОДИКИ	34
2.1 Семантичні типи незавершених синтаксичних конструкцій.....	34
2.1.1 Незавершені синтаксичні конструкції, зумовлені психологічним станом мовця.....	34
2.1.2 Незавершені синтаксичні структури як засоби обмеження переліку життєвих реалій.....	40
2.1.3 Актуалізація незавершених синтаксичних конструкцій для привернення уваги читачів.....	49
2.1.4 Незавершені синтаксичні конструкції як констатаційні синтаксичні одиниці.....	54
2.1.5 Незавершені синтаксичні структури без вказівки на об'єкт висловлення.....	58
2.1.6 Незавершені синтаксичні конструкції з розгорнутим змістом висловлення в наступному реченні.....	69
2.2 Функціонування незавершених синтаксичних одиниць у ролі заголовкових комплексів.....	71
2.3 Висновки до розділу 2.....	74

РОЗДІЛ 3	СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА	СПЕЦИФІКА
НЕЗАВЕРШЕНИХ	СИНТАКСИЧНИХ	КОНСТРУКЦІЙ
У	МОВІ	
СУЧАСНОЇ	УКРАЇНСЬКОЇ	ПРЕСИ
	76
3.1	Препозиційні, інтерпозиційні та постпозиційні незавершені синтаксичні	
	конструкції76
3.2	Незавершені синтаксичні конструкції з синтаксично невираженим членом	
	речення82
3.3	Особливості пунктуаційного оформлення незавершених синтаксичних	
	структур84
3.4	Висновки до розділу 386
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТОК 1	103
ДОДАТОК 2	104

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку лінгвістики активізувалися прагмалінгвістичні та комунікативні підходи до вивчення мови, що пов'язано з актуалізацією переходу досліджень мовних явищ від системно-структурного рівня до функціонального. Дослідження функціонального аспекту мови передбачає не лише з'ясування мотиваційних основ мовленнєвої діяльності адресанта, а й встановлення специфіки екстралінгвістичних та інтралінгвістичних чинників, які впливають на комунікацію.

Результатом вербальної комунікації автора з читачем слугують незавершені синтаксичні конструкції, які на сучасному етапі розвитку мови в пресі набувають найрізноманітніших структурно-семантичних та синтаксичних виявів і зумовлюються передусім позамовними прагматичними чинниками.

Актуальність дослідження зумовлена дискусійністю питань про використання термінопозначень явища незавершеності на синтаксичному рівні, його лінгвістичного статусу, недостатнім вивченням структурно-семантичних і прагмастилістичних особливостей у мові сучасної української преси.

В українській лінгвістиці немає усталеної думки щодо місця незавершених синтаксичних конструкцій у граматичній класифікації речень. Учені кваліфікують такі синтаксичні одиниці по-різному: як «обірвані, або незакінчені речення» [28, с. 11], як «незакінчені та перервані речення» [30, с. 329], як «незакінчені речення» [88, с. 306], як «усічені або недоговорені речення» [98, с. 79], «усічені речення» [45, с. 19], як «обірвані неповні речення» [47, с. 153, 154], відносять до простих і складних речень, виділяючи в їхніх межах «речення смислової обірваності», «речення емоційної обірваності», «конструкції із граматичним типом обірваності» та «структури формальної обірваності» [53, с. 72 – 92]. В основному незавершені синтаксичні конструкції описують або в межах іншого синтаксичного явища

(неповноти речення) [20, с. 114, 202; 80, с. 33], або як стилістичну фігуру умовчання [87, с. 358], або як апосіопезу [109, с. 114 – 115; 110, с. 160; 111, с. 128].

Проблему незавершеності синтаксичних конструкцій розглянуто в дисертації В. І. Пітеля «Функціонально-семантична структура незакінчених речень у сучасній українській мові» [61]. Зокрема досліджено соціально-семантичні особливості незакінчених речень як своєрідних синтаксичних конструкцій, що характеризуються семантичною, структурною та інтонаційною незавершеністю. Запропоновано системний опис таких синтаксичних одиниць, визначено їхні основні ознаки порівняно з іншими типами простих і складних речень, а також здійснено функціонально-семантичну класифікацію. На матеріалі сучасної української літературної мови проаналізовано формально-синтаксичні, семантичні та комунікативні особливості незакінчених речень [69, с. 3]. Проте для аналізу бралися передусім речення з української художньої літератури, а незавершені синтаксичні конструкції, уживані в мові сучасної української преси, були поза увагою.

З огляду на брак наукових розвідок, присвячених явищу незавершеності синтаксичних конструкцій у сучасній українській пресі, постає необхідність різноаспектного вивчення цих одиниць, що активно використовуються журналістами в газетах і журналах. Потреба практичного використання та недостатня теоретична розробка проблеми зумовили вибір теми дипломної роботи: «Явище незавершеності синтаксичних конструкцій у мові сучасної української преси».

Мета дипломної роботи – здійснити комплексний аналіз формально-синтаксичних, структурно-семантичних та функціонально-комунікативних особливостей незакінчених синтаксичних конструкцій, дібраних з мови сучасної української газетної періодики.

Мета дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

- з'ясувати лінгвістичний статус незавершених синтаксичних конструкцій у теоріях вітчизняних і зарубіжних лінгвістів;

- схарактеризувати основні ознаки незавершених синтаксичних структур у сучасній українській мові;

- проаналізувати відомі класифікації незавершених синтаксичних одиниць на основі праць українських лінгвістів;

- дослідити семантичні й структурно-функціональні особливості незавершених синтаксичних структур у мові сучасної української преси;

- здійснити класифікацію незавершених синтаксичних конструкцій, уживаних у сучасній українській пресі з урахуванням функціонально-семантичних характеристик.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є незавершені синтаксичні конструкції в сучасній українській пресі.

Предмет дослідження – семантико-функціональні і структурно-синтаксичні особливості незавершених синтаксичних конструкцій у мові сучасної української газетної періодики.

Наукова новизна дипломної роботи полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві здійснено комплексний аналіз незавершених синтаксичних конструкцій у мові преси, враховуючи їхні структурні, семантичні та прагматистичні особливості; створено функціонально-семантичну класифікацію, описано структурно-функціональні типи незавершених синтаксичних конструкцій; окреслено їхню функціонально-комунікативну специфіку.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що воно подає нові відомості та узагальнення про функціонування незавершених синтаксичних одиниць у мові сучасної української преси, що збагачує граматичну стилістику. Комплексний аналіз незавершених синтаксичних конструкцій сприяє поглибленню теорії синтаксису та стилістики української літературної мови, а запропонована методологія дослідження синтаксичних процесів на основі прагматичної концепції слугуватиме підґрунтям для

подальших граматичних і стилістичних студій, а також для типологічних досліджень динамічних процесів у мові сучасної української преси.

Практичне значення дослідження визначається зв'язком одержаних результатів дипломної роботи з практикою викладання української мови у школі та вищих навчальних закладах. Вони можуть бути використані для уточнення функціонально-семантичної природи незавершеності синтаксичних конструкцій, для розширення структурно-семантичної типології простих та складних речень у сучасній українській мові за рахунок незавершених синтаксичних одиниць.

Теоретичні узагальнення, висновки і фактичний матеріал знайдуть застосування при розробці лекційних курсів із синтаксису і стилістики, при читанні спецкурсів і спецсемініарів.

Матеріалом дослідження є газети всеукраїнського, обласного та районного рівнів за 2015 рік: «Вінницька газета», «Вінниччина», «Голос України», «Дзеркало тижня», «Місто», «Молодіжна газета Вінниччини», «Пенсійний кур'єр», «Прапор Перемоги», «Тулчинський край», «Україна молода».

Методи дослідження підпорядковано досягненню поставленої в роботі мети. Для визначення теоретичних засад дослідження використано загальнофілософські методи спостереження, аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування. Розв'язання сформульованих завдань вимагало також звернення до комплексу власне лінгвістичних методів, зокрема описового, дистрибутивного, функціонально-стилістичного, структурно-семантичного, лінгво-статистичного аналізу.

Апробація роботи. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження викладено на звітній науковій конференції викладачів, аспірантів і студентів інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (19–20 квітня 2016 року) та інтернет-конференції молодих

учених «Актуальні проблеми сучасної мовної та літературної освіти в середніх навчальних закладах» (19 травня 2016 року).

Публікації. Результати дипломної роботи відображені в двох статтях «Незавершені синтаксичні конструкції в мові сучасної української преси: прагмалінгвістичний аспект» (збірник «Філологічні студії», (Випуск 14) Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за 2016 рік) та «Незавершені синтаксичні конструкції в мові сучасної української преси: до питання класифікації» (збірник «Методичний пошук учителя-словесника», (Випуск 5) Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за 2016 рік).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи – 104 сторінки, основного тексту – 90 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМАТИКА ВИВЧЕННЯ НЕЗАВЕРШЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1 Лінгвістичний статус незавершених синтаксичних конструкцій у сучасній українській мові

У сучасній українській літературній мові поряд зі структурно, семантично та інтонаційно завершеними реченнями існують досить своєрідні і мало досліджені синтаксичні конструкції, що за своїми властивостями лише межують із реченнями, але до жодного з їхніх типів не належать. Це так звані незавершені речення. Їх ще називають незакінченими, обірваними, або перерваними, усіченими, недоговореними, недовисловленими, реченнями з апосіопезою тощо.

Українські та зарубіжні лінгвісти достеменно не можуть визначити місце незавершених синтаксичних конструкцій у граматичній класифікації речень. Учені кваліфікують такі синтаксичні одиниці по-різному: як «обірвані, або незакінчені речення» [28, с. 11], як «обірвані неповні речення» [47, с. 153, 154], як «усічені або недоговорені речення» [98, с. 75], як «перервані речення» [1, с. 228], відносять до простих і складних речень, виділяючи в їхніх межах «речення смислової обірваності», «речення емоційної обірваності», «конструкції із граматичним типом обірваності» та «структури формальної обірваності» [53, с. 72 – 92] тощо.

П. С. Дудик у статті «Обірвані, або незакінчені речення» трактує незавершені синтаксичні конструкції як обірвані, або незакінчені (недовисловлені), речення. Лінгвіст також зазначає, що ці конструкції не варто плутати з неповними, адже «якщо в неповних реченнях, незважаючи на пропуск у них членів, усе ж зберігається повний смисл і, як правило, завжди можна визначити, який член (або члени) речення не названо, то в обірваних реченнях важко або майже неможливо встановити, що конкретно опущено» [28, с. 11]. Отже, пропущені члени речення не можна відновити з контексту

тому, що передбачити висловлену думку мовця досить важко. П. С. Дудик зауважує, що «обірвані конструкції являють собою незакінчені висловлення, репліки, які в силу певних причин не оформились у граматично і семантично розчленовані речення. Здебільшого у їхньому складі немає ні підмета, ні присудка. Але це не перешкоджає їм виражати (правда, більш або менш недиференційовано або недосить диференційовано) зміст цілих речень, служити певним цілям спілкування» [28, с. 14]. Незважаючи на фрагментарність граматичної структури, ці конструкції не потребують доповнень і виконують основні функції речення як основної комунікативної одиниці мови. Проте називати обірвані речення «реченнями» не можна, адже у них відсутня завершена думка.

Зарубіжні лінгвісти зазначають, що такі конструкції виникають унаслідок апосіопези (недовисловлення). Німецький учений Г. Герман побіжно згадує апосіопезу як «виключно риторичну фігуру» [109, с. 114 – 115], натомість польський лінгвіст А. Красновольський вважає, що речення з апосіопезою належать до граматично неповних та називає їх еліптичними: «До еліптичних належать також речення перервані і незакінчені внаслідок сильного збудження мовця (в риторичці це називається умовчанням)» [110, с. 160]. Науковець порівнював неповні речення з незавершеними конструкціями та вказував, що останні мають такі особливості: «Перерваність речення позначається крапками (...); звичайний же еліпсис або пропуск слова, яке варто домислювати з речення попереднього... звичайно позначається тире» [110, с. 160 – 161]. Джон Ріс стверджував, що апосіопеза – це «перерваність нормальної течії мови» [111, с. 128], яка зумовлена перебуванням мовця в стані ефекту. У «Курсі сучасної української літературної мови» розміщено приклад емоціонально неповного речення з апосіопезою: *Дука, натішившись красою дівочою, іншим її віддає. **Боже... колись вона. Все те загинуло*** (П. Грабовський) [51, с. 73]. Герой твору переживає емоційне збудження та, згадавши *Бога*, розмірковує над минулим дівчини, її красою. Роздуми мовця інтонаційно виділяються трьома

крапками. У «Граматичі російської мови» ми також натрапляємо на такий фрагмент: «До неповних речень не належать речення перервані, недовисловлені» [24, с. 89]. До перерваних речень ми відносимо такі речення, що за певних умов були перервані співбесідником, а до недовисловлених – ті, що мають незавершену думку. З вище перерахованих думок випливає, що незавершені синтаксичні конструкції використовуються мовцями для відтворення експресивних переживань, суб'єктивних вражень та оцінок, емоційної піднесеності, підвищеної афектації.

Л. П. Іванова в статті «Еквіваленти речень у російській мові» виділяє усічення та кваліфікує їх як «відрізки тексту між двома крапками або знаками, що їх замінюють, але вони не мають предикативності, предикативного центру і не можуть організовувати валентні зв'язки всередині речення» [45, с. 19]. Ми не погоджуємося з думкою дослідниці Л. П. Іванової в тому, що усічення є відрізками тексту. Їх варто розглядати як незавершені синтаксичні конструкції, у яких може бути відсутній предикативний центр. Автор відносить усічення до еквівалентів речень і зазначає, що вони безпосередньо пов'язані з контекстом. Л. П. Іванова вказує на те, що «усічення – це уривки речення, що передають перервані, не до кінця висловлені думки. Вони не мають стабільного синтаксичного оформлення, проте співвідносні з реченнями, оскільки функціонують поряд з ними і часто замість них. До усічень відносимо еквіваленти речень, що виникають у репліках діалогу, в приєднувальних конструкціях, а також недосказані частини висловлень, які виконують комунікативну функцію лише з опорою на контекст і ситуацію» [45, с. 22, 23].

Виокремлюють плеяду вчених (Е. М. Галкіна-Федорук, К. В. Горшкова, Н. М. Шанський, Н. Ю. Шведова та ін.), які вважають, що усічені конструкції не можна розглядати як речення, оскільки «це інші репліки діалогу» [19, с. 134], «навіть не завжди зрозуміло, що саме хотів сказати мовець» [19, с. 66].

Інші мовознавці (О. М. Гвоздєв та О. О. Шахматов) відносять «усічені» конструкції до неповних речень [20, с. 114, 202] та називають їх «недовисловленими» [20, с. 202]. І. О. Попова кваліфікує ці конструкції як «власне неповні», або «недовисловлені» [80, с. 33].

А. А. Цой також виокремлює «усічені, або недоговорені, речення» та трактує їх як «особливий вид комунікативних одиниць, які відрізняються від неповних та еліптичних речень» [98, с. 79]. Науковець зазначає, що «усічені конструкції використовуються як засіб оформлення думки, відтворення почуттів і відношень мовця до певного явища, події, особи» [98, с. 77 – 78]. Ми погоджуємося з думкою лінгвіста в тому, що усічені конструкції відрізняються від неповних та еліптичних інтонаційною незавершеністю. Натомість неповні та еліптичні речення є інтонаційно завершеними, контекстуально і структурно неповними. Варто зауважити також, що інтонаційна незавершеність не передбачає незавершеності думки в комунікативному плані. Завдяки широкому контексту, мовленнєвій ситуації та жестам, що супроводжують мовлення оратора, навіть усічена конструкція стає достатньо зрозумілою для слухачів і не потребує деталізації.

Описуючи синтаксичну будову сучасної української мови, М. У. Каранська кваліфікує незавершені синтаксичні конструкції як «обірвані неповні речення». Вона зазначає: «Обірваним називається розпочате, але з якоїсь причини незакінчене речення: схвильований мовець не знайшов потрібного слова чи не зміг далі говорити; передумав та утримався, щоб не сказати зайвого; хтось увійшов, зателефонував і перебив розмову або щось поблизу трапилось; обірвалося мовлення з наміром повернутися до нього потім» [47, с. 137]. Проаналізувавши окремі речення, лінгвіст стверджує, що «обірвані неповні речення у ряді випадків є функціонально доцільними» [47, с. 138], тобто виправдані стилістичною метою. М. У. Каранська вважає, що «обірвані неповні речення» слугують для передання емоційного та психологічного стану мовця, його реакції на певну неочікувану подію або ж переривання висловлення мовця іншою особою. Важко погодитися також з

тим, що науковець відносить ці конструкції до неповних речень, адже неповні речення мають стабільну структурну схему, змістову завершеність, наявну інтонацію початку і кінця речення. Натомість у незавершених синтаксичних конструкціях є лише інтонація початку речення, а інтонація кінця речення відсутня, змістова завершеність факультативно виражена. Г. О. Золотова розглядає «обірвані неповні речення» у ряді еквівалентів речень і називає їх «незакінченими» [42, с. 4, 18].

У підручнику «Синтаксис української мови» К. Ф. Шульжук відносить «незакінчені речення» до складу еквівалентів речень та трактує їх як «своєрідні побудови..., в яких не виражені ознаки внутрішньої структурної організації і комунікативно-інформативної завершеності» [105, с. 144].

В академічному курсі «Сучасна українська літературна мова» (за редакцією І. К. Білодіда) зазначено, що «конструкції, котрі з певних причин не завершено, не сформовано в усіх тих складниках, які властиві загальній категорії речення, не можуть вважатися справжніми реченнями» [88, с. 303]. Погоджуємося з авторами цієї монографії та вважаємо, що незавершені синтаксичні речення не є реченнями в повному розумінні.

У підручнику «Синтаксис української мови» П. С. Дудика та Л. В. Прокопчук незавершені синтаксичні конструкції кваліфікуються як незакінчені та перервані речення. На думку авторів, «незакінчене речення – початкова частина простого, складносурядного чи складнопідрядного речення, що вживається як репліка, не має внутрішньої структурної організації» [30, с. 329]. Ми вважаємо, що ці конструкції лише подібні за структурною будовою до простих або складних речень, але до них їх важко віднести. Ураховуючи фрагментарність синтаксичних конструкцій, можна зауважити й про те, що вони не підлягають аналізу за членами речення. Мовознавці зазначають, що «джерелом цих утворень є певний емоційний стан мовця, його волевиявлення за певних життєвих ситуацій, переживання, оцінка, міркування, наміри» [30, с. 329]. Позитивним є те, що автори розмежовують незакінчені та перервані речення і трактують останні як

«синтаксичні одиниці, утворені під впливом зовнішніх, незалежних від оповідача причин. Мовець до кінця не висловлює своєї думки, бо його мовлення хтось свідомо перериває чи людина припиняє говорити через фізичний або психічний стан» [30, с. 331]. З огляду на вищесказане простежуємо, що межа між цими конструкціями досить умовна, адже і в «незакінчених реченнях», і в «перерваних, обірваних» є покликання на психічний та емоційний стан особи, тому їх важко розрізнити.

І. К. Білодід у «Сучасній українській літературній мові. Синтаксисі» розглядає незакінчені речення як «незакінчені структури, що являють собою такі висловлення-репліки, які з різних причин не стали реченнями» [88, с. 306]. Також мовознавець зазначає: «Часто в їхньому складі немає членів речення. Але і в цьому разі вони привертають увагу слухача або читача до певних явищ, натякають на що-небудь, наповнюють мовлення різною модальністю та емоцією, отже, функціонують не менш повнокровно, ніж будь-які інші комунікативні одиниці мови» [88, с. 306]. Основною функцією незавершених синтаксичних конструкцій є привернення уваги читача завдяки певному емоційному стану мовця, який можна розглядати як своєрідний підтекст. Лінгвіст звертає увагу на те, що «своєрідною і головною ознакою таких побудов є їхня незакінченість, незавершеність. Її варто розуміти поширено – як незакінченість змістову, структурну та інтонаційну» [88, с. 303]. З цього випливає, що незавершені синтаксичні конструкції мають незавершену змістову, структурну та інтонаційну будову. Проте у праці «Сучасна українська літературна мова. Стилїстика» незакінчені речення потрактовано як умовчання – «стилїстичну фігуру, яка залишає відчуття недомовлення, незакінченості, обірваності вислову з навмисним натяком на замовчання якогось факту. Зовні ця фігура твориться своєрідною паузою, характерною для обриву речення, яка на письмі позначається трьома крапками» [87, с. 358].

В енциклопедії «Українська мова» [91, с. 405] «незакінчене речення (обриване речення)» трактується як «фрагментарна ситуативно-мовленнєва

реалізація речення як висловлення з невираженими ознаками внутрішньої структурної організації і комунікативно-інформаційної завершеності». З цього випливає, що такі структури вживаються здебільшого в усному мовленні, а використання їх у художньому тексті та періодиці залишається поза увагою.

Проблема незавершеності синтаксичних конструкцій розглянута в дисертації В. І. Пітеля «Функціонально-семантична структура незакінчених речень у сучасній українській мові». Дослідник стверджує, що «незакінчені речення – це утворені за відповідною структурною схемою простого або складного речення висловлення, які характеризуються нетрадиційним специфічним вираженням граматичного значення – предикативності, власної семантичної структури та особливим інтонаційним малюнком» [69, с. 11]. Справді, аналізуючи незавершені конструкції в мовному контексті, варто кваліфікувати їх як речення, яким властиві певні ознаки, зокрема: структурна схема з відповідним типовим значенням, предикативність, здатність виступати засобом формування та вираження думок, виконувати комунікативну, когнітивну та інші функції. Варто також зауважити, що незавершені конструкції є специфічними неповними реалізаціями структурних схем речень тому, що слугують уривками інших речень певних структурних типів. Погоджуємося з думкою В. І. Пітеля, що «вони мають розглядатися як такі, що межують зі структурно та семантично закінченими реченнями, посідаючи проміжну позицію між останніми і видами еквівалентів речень – словами-реченнями та звертаннями-реченнями» [69, с. 11].

Отже, незважаючи на різнотлумачення явища незавершених синтаксичних конструкцій зарубіжними та українськими лінгвістами (незакінчені, обірвані, перервані, усічені, недовисловлені, недоговорені, речення з апосіопезою, умочанням, неповні речення, еквіваленти речень тощо), можна виокремити найбільш характерні для них ознаки: специфічне

вираження предикативності, власна семантична структура, виразне експресивно-стилістичне забарвлення та інтонаційна незавершеність.

1.2 Характерні ознаки незавершених синтаксичних конструкцій та специфіка їхнього вираження

Незавершені синтаксичні конструкції мають низку характерних ознак, проте кожен лінгвіст виділяє їх на основі певних критеріїв.

П. С. Дудик у статті «Обірвані, або незакінчені, речення» наводить зразок обірваного речення з апосіопезою: *«Андрій поспішавсь додому... По дорозі тяглись люди з ціпками, з клунками.... Одні з села, а другі в село, як отой Марко Гуца, що недавно привели, арештанта... Брав, пане добродзю, в Адесі на фабриці сімнадцять карбованців у місяць і почав бунтувати... Начальство йому одно, а він йому друге... Ну, не хочеш, то маєш: попарили нагаями та й гайда додому під калавуром. **Та я б такому бунтареві...** А той стоїть... З ким це вона (Гафійка. – П. Д.) забалакалась? Либонь, Прокіп Кандзюба? (М. Коцюбинський)»*. Науковець зазначає, що у виділеному реченні «ніщо конкретно не опущено і його формально-граматичний склад не може бути поповнений з контексту» [28, с. 11]. Речення є обірваним, адже ми спостерігаємо за реакцією Андрія Волика на перебіг подій. П. С. Дудик вказує на те, що «незакінченість інтонації обірваних конструкцій позначається специфічним емоціональним пунктуаційним знаком – трьома крапками, – що особливо типовий для уривчастої мови і є постійним елементом граматичного оформлення будь-якого обірваного речення» [28, с. 11, 12]. Головним маркером обірваних речень є інтонаційна незавершеність, що на письмі позначається трьома крапками. Розглядаючи побудову речень, мовознавець зауважує: «За граматичною будовою обірвані речення являють частини інших речень – як простих самостійних, так і складних та складнопідрядних. Ними доповнюється зміст того речення, до якого вони приєднуються за допомогою тих або інших засобів зв'язку» [28, с. 12]. Варто зазначити, що незавершені синтаксичні конструкції подібні за

будовою до простих або складних речень, але не є ними, оскільки в багатьох випадках конструкції складаються лише з службових слів. П. С. Дудик подає приклад такого речення: «*І він за тобою побивався. Та от...* (М. Стельмах) [28, с. 12]. Лінгвіст вказує на те, що «граматична структура обірваних речень дуже фрагментарна, часто випадкова, а тому й не підлягає власне синтаксичному описові... Це по суті, не речення, а «уламки речень», недокінчені частини – і граматично, і за змістом – дійсних речень» [28, с. 12]. Проте незавершені синтаксичні конструкції не потребують доповнення, зрозумілі для читачів, виконують безліч функцій, є стилістичним засобом. Їх активно використовують розмовно-побутовому та художньому стилям. У художній літературній мові обірвані речення простежуються зазвичай у прямій мові персонажів і дійових осіб. Нерідко використовуються в драматичних творах. Незавершені синтаксичні конструкції «практично не використовують в офіційно-діловому стилі і тільки епізодично вживають у науковому» [30, с. 329, 330].

Л. П. Іванова розглядає усічення як еквіваленти речення. Порівнюючи усічення з лексикалізованими висловами та локативами, зазначає, що усічення мають такі ознаки: факультативна вираженість, інтонація повідомлення, можливість поширення другорядними членами та модальність [45, с. 23, 24].

На думку П. С. Дудика та Л. В. Прокопчук, «граматичне оформлення незакінчених речень багатоваріативне і різнопланове, тому лише умовно піддається власне синтаксичному опису, бо через них непросто розмежувати явища типові і менш типові, рідше простежувані, епізодичні» [30, с. 329]. Незавершені синтаксичні конструкції є фрагментарними, їх структура зазвичай неподільна, яка зумовлена різноманітністю функцій цих речень. Цілком погоджуємося з твердженням, що «найбільш виразні, лексично та інтонаційно самостійні такі незакінчені речення, що мають у своєму складі повнозначні слова. Однак їх не можна вважати членами реченнями, бо вони становлять обірваний його склад» [30, с. 329].

І. К. Білодід виокремлює такі найголовніші ознаки незакінчених речень: змістову, структурну та інтонаційну незавершеність. Мовознавець продукує ідею, що «поняття «речення» береться тут умовно: конструкції, що їх з певних причин не завершено, не сформовано в усіх тих складниках, які властиві загальній категорії речення, не можуть вважатися справжніми реченнями. Так звані незакінчені речення являють собою початкові частини звичайних речень – простих «самостійних», складносурядних і складнопідрядних» [88, с. 303]. Розглядаючи граматичне будову таких речень, І. К. Білодід радить не вдаватися до синтаксичного опису, хоч його здійснення є можливим, й аргументує свою думку тим, що «серед них дуже складно чітко розмежувати явища типові і менш типові, рідше простежувані і епізодичні» [88, с. 303]. І. К. Білодід підтримує думку П. С. Дудика та розглядає незакінчені речення як фрагментарні й малослівні.

К. Ф. Шульжук у «Синтаксисі української мови» зазначає: «Незакінчені конструкції не потребують будь-яких конкретних доповнень своєї граматико-змістової структури і цілком достатні для того, щоб виконувати комунікативну функцію речення, бути його особливим еквівалентом, що має свою відносно окрему сферу застосування і виразну стилістичну цінність» [105, с. 144 – 145]. Спираючись на дослідження П. С. Дудика та В. І. Пітеля, дослідник розглядає незавершені синтаксичні конструкції відповідно до репрезентації компонентів їхньої структури як речення, «якщо зрозумілою є структурна організація конструкції» [105, с. 145], або як еквіваленти речень, «якщо є непередбачуваною двоскладність/односкладність їх побудови» [105, с. 145].

Дослідження незавершених синтаксичних конструкцій сфокусовано також у дисертації В. І. Пітеля «Функціонально-семантична структура незакінчених речень у сучасній українській мові». Проаналізувавши праці відомих українських і зарубіжних лінгвістів, дослідник розглядає незакінчені речення в мовному та мовленнєвому аспектах. Він виокремлює такі їхні основні ознаки цих синтаксичних одиниць: «структурна схема з відповідним

типовим значенням основних видів простих і складних речень, можливість виражати одне граматичне значення – предикативність, здатність виступати засобом формування думок, виконувати комунікативну, когнітивну та інші функції» [69, с. 4]. На відміну від завершених речень, незавершені конструкції мають власні виразні риси, найголовнішою з них є предикативність. В. І. Пітель переконаний у тому, що «граматичне значення у незакінчених синтаксичних конструкціях передається не тільки за допомогою формальних засобів самої синтаксичної структури незакінчених речень, але і за допомогою конситуативних показників. Причому значення засобів «позареченневого характеру» збільшується настільки, наскільки зменшується значення засобів, представлених у межах самої синтаксичної структури незакінчених речень» [69, с. 4]. Дослідник спостеріг і над тим, як речення співвідноситься з логічною фразою, оскільки думки формуються на основі речення, тому незакінчені речення є засобом вираження думок. Найістотнішою особливістю цих речень є те, що «окремі елементи логічних фраз не вербалізуються» [69, с. 5]. Ще однією важливою характеристикою незакінчених синтаксичних конструкції є інтонаційна незавершеність «як відсутність інтонації початку, середини або кінця речення» [69, с. 5]. Кожне незавершене речення має свій інтонаційний малюнок. На письмі оформлюється знаками пунктуації, зазвичай це три крапки, які є «основними маркерами структурної, змістової та інтонаційної незавершеності незакінчених речень; залежно від типу щодо місця обірваності (переривання, усічення) може стояти або на початку, або в середині, або в кінці такого речення» [69, с. 5]. Спорадично три крапки можуть вживатися у поєднанні з іншими розділовими знаками, зокрема знаком оклику, знаком питання.

Незакінчені речення співвідносяться з іншими типами речень, оскільки «вони функціонують як реалізації відповідних структурних схем із їх типовим значенням і одночасно є специфічними неповними реалізаціями цих структурних схем, виступаючи таким чином уривками інших речень певних структурних типів» [69, с. 5]. В. І. Пітель незавершену синтаксичну

структуру незакінчених речень безпосередньо пов'язує з такими дефініціями, як «структурна облігаторність» та «структурна факультативність членів речення» при реалізації «структурної схеми речення та структурних схем словосполучень, що безпосередньо впливає на порушення єдності синтаксичних зв'язків і відношень у межах тієї чи іншої синтаксичної структури» [69, с. 5, 6]. Виникнення у мовленні незакінчених речень зумовлене порушенням сильного («облігаторного») та слабкого («факультативного») зв'язків. Науковець доводить, що «структурні типи незакінчених речень збігаються зі структурними типами закінчених простих та складних речень, а конститутивні елементи незакінчених речень співвідносяться із членами відповідних типів цих речень», покликаючись на наявність таких ознак, як «моно- або поліпредикавність, кількісно-семантичний склад предикативного центру, наявність або відсутність другорядних членів речення та структурно необхідних членів речення» [69, с. 6]. Проте існують незавершені синтаксичні конструкції, у яких поєднуються ознаки кількох типів речень, а саме простих і складних. Вони належать до «перехідного типу незакінчених речень зі змішаними структурними особливостями». Дослідник подає такий приклад: «*Він ніколи мене не обманить і ніколи мене не осудить. Тільки, може... А раптом заодно Ми у часі і просторі станем?* (Г. Гайворонська)» [69, с. 6]. Незакінчені речення можуть утворюватись унаслідок парцеляції – розчленування цілісної синтаксичної структури, яка відображена в кількох окремих одиницях мовлення. Така синтаксична структура розташована здебільшого в препозиції. Незакінчена синтаксична конструкція «пов'язана із парцелятом семантико-синтаксичним зв'язком, на що вказують формальні засоби вираження такого зв'язку: сполучники, граматичні форми головних членів, займенниково-співвідносні слова та ін.» [69, с. 6]. У незакінчених реченнях може бути відсутнім будь-який компонент їхньої структури: «члени речення, будь-яка його частина чи навіть ціла предикатна частина в незакінчених реченнях складного типу» [69, с. 5].

Досліджуючи семантико-синтаксичну структуру незакінчених речень, В. І. Пітель виділяє такі типи речень: препозиційні, інтерпозиційні та постпозиційні. На підставі дослідження він вказує, що найчисельнішою групою є постпозиційні, інші ж дві – вживаються рідше. Також В. І. Пітель виокремлює ознаки незавершених речень, спираючись на їхні функціонально-семантичні особливості. Однією з найбільш характерних ознак незакінчених речень є «наявність вербально не вираженої семантики, або підтексту, який формується на основі спільних знань, досвіду співрозмовників і вербалізованої частини речення» [69, с. 11]. Він виділяє ще такі семантичні особливості незакінчених речень, як: «актуалізація підтекстного значення, невідповідність між словесно представленою семантикою і загальним інформативним значенням речення, зумовленість загального інформативного значення незакінчених речень інтра- та екстралінгвальними факторами» [69, с. 11]. Ще однією особливістю незакінчених речень є «невідповідність між словесно матеріалізованою семантикою і загальним інформативним значенням речення» [69, с. 8].

Особливе місце у роботі В. І. Пітеля посідають функції незакінчених речень. У художньому стилі – це комунікативно-когнітивні та експресивно-стилістичні функції, які «пов'язуються із особливим, образним відтворенням дійсності, змалюванням характерів героїв літературних творів, умов і обставин мовленнєвих ситуацій» [69, с. 11]. Ці речення мають подвійний характер тому, що «з одного боку, вони вживаються автором для правдивого відтворення об'єктивної дійсності, створення умов конкретних ситуацій мовлення, а з іншого, – вже у самих цих конкретних ситуаціях незакінчені речення об'єктивуються» [69, с. 11]. Автор дисертації подає приклад такого речення та дає конкретне детальне пояснення: *«Марку! подивися, Подивися ти на мене: Бач, як я змарніла? Я не Ганна, не наймичка, Я...»* – *Та й онімїла* (Т. Шевченко). У поданому прикладі функція незакінченого речення може бути як композиційна, оскільки за допомогою цієї синтаксичної конструкції автор змальовує відповідну мовленнєву ситуацію, з іншого боку, таке

незакінчене речення має характерологічну функцію, бо служить засобом відображення певного фізіологічного стану героїні» [69, с. 11].

Отже, для незавершених синтаксичних конструкцій найбільш характерними є такі ознаки: специфічне вираження предикативності, семантичної структури, інтонаційна незавершеність, наявність вербально не вираженої семантики, актуалізація підтекстного значення, зумовленість загального інформативного значення незавершених речень інтра- та екстралінгвальними факторами, виконання комунікативно-когнітивних та експресивно-стилістичних функцій. Ураховуючи названі ознаки незавершених синтаксичних конструкцій, ми вважаємо, що вони мають займати проміжну позицію між простими і складними, повними і неповними реченнями й еквівалентами речень (словами-реченнями та звертаннями-реченнями).

1.3 Класифікація незавершених синтаксичних конструкцій у сучасній українській мові

Мовці вживають незавершені синтаксичні конструкції задля відтворення їхнього емоційного стану, волевиявлення, експресії, хвилювання. Мовлення може обриватися також з метою обмеження вживання окремих слів, які можуть викликати в слухача небажані відчуття. Речення може бути незавершеним через переривання висловлювання мовця іншою особою або несподіваною ситуацією, дією, явищем тощо.

Кожен із науковців виокремлює найбільш вагомі на його думку причини використання незавершених синтаксичних конструкцій у сучасній українській мові.

П. С. Дудик у статті «Обірвані, або незакінчені» речення виділяє такі причини вживання обірваних речень:

1. Обірвані речення, що зумовлені «схвильованим», «пульсуючим» мовленням. «З їх допомогою часто оформляються найдраматичніші місця творів, зображаються найзагостреніші ситуації. Їх уживають, щоб показати

схвильованість мовців, їх збентеження, розгубленість, відчай, вагання, горе, змішання, двоїстість їх свідомості, а також їх захоплення, радість, рішучість, упевненість у чомусь тощо, напр.: *Отут з муштри виглядала, тут розмовляла, А там... а там... сину, сину! – Та й не доказала* (Т. Шевченко); *Отак ви сієте, вражі діти! Отак наше добро переводите? Отак... – він захлинався од гніву і тугих клубків слів* (М. Стельмах)» [28, с. 13].

2. Обірвані речення, «викликані естетичними і моральними мотивами, коли, наприклад, треба уникнути надто ясного висловлення, грубої лайки, а також слів, пов'язаних з непристойними уявленнями тощо, напр.: *Ти того... Кинь натякать. Бо я...* (І. Рябокляч); *Да, ви б лизали у Мазети не тільки п'яти, а й...* (В. Сосюра)» [28, с. 13].

3. «Структура речення може виявитись обірваною тому, що недовисловлена частина думки і так, в основному, зрозуміла для мовця та його співбесідника, що вона якоюсь мірою відома з контексту, з зображуваної автором ситуації. У таких випадках апосіопеза нерідко дозволяє уникнути тих слів, які, будучи названі, могли б викликати в учасників розмови (з тих або інших причин якісь додаткові небажані асоціації, почуття, враження), напр.: *«Е, сину, тут дали декому землевпорядкування. Тихін Кожушний і досі кров'ю харкає. Що ти хотів, сину, коли мужик темний, а у власті сукини сини та п'яниці... – «Да, у вас тут щось того... Матюха от...» Тихо в кузні. Лише сонів міх та тріскотіло вугілля. Ніхто ні слова* (А. Головка)» [28, с. 13].

4. Обірвані речення вживаються для того, щоб «показати безініціативність персонажа, відсутність у нього рис діяльної, енергійної, вольової людини. Так, наприклад, у новелі М. М. Коцюбинського «Коні не винні» майже всі репліки Ліди – це типові конструкції з апосіопезою, з умовчанням: *– Я думаю, що... – прихильно обізвалася Ліда, схиливши набік біляву головку Мадонни; Безумовно, мені здається, що батько... Я була певна, що...»* [28, с. 13].

5. «Значну за обсягом групу обірваних речень становлять синтаксичні конструкції, що викликаються зовнішніми, не залежними від оповідача причинами (коли, наприклад, одна особа свідомо перебиває мову іншої тощо), напр.: *«...І таке моє слово, Югину: коли кріпко любиш нас – вийди за Дмитра»*. – *«Тату...»* – *«Не перебаранчай»* (М. Стельмах)» [28, с. 14].

6. «Інколи мовець не спроможний відразу розпізнати якесь явище дійсності. В таких випадках обірвані структури відбивають напруженість розумового процесу мовця, його збудження, виступають ознакою його особливої схвильованості. Напр.: *М а в к а. Весна ще так ніколи не співала, як тепер. Чи то мені так снилось (Лукаш знов грає). Ні... Стій... Ба! Чуєш?.. То весна співає. (Лукаш грає мелодію, тільки ближче). Л і с о в и к. Та ні, то хлопець на сопілці грає* (Л. Українка)» [28, с. 14].

К. Ф. Шульжук аналізує причини використання та структурно-синтаксичні типи незакінчених речень, при цьому зазначаючи, що «виникнення незакінчених речень зумовлене різними причинами: зрозумілістю замовчуваних фактів співрозмовниками, потребою уникнути чіткого висловлення, необхідністю характеристики персонажів, емоційним станом мовця та ін.» [105, с. 145]. Науковець демонструє такі приклади використання «незакінчених речень» у художній літературі: *«– І ти... І в тебе... А звідки ти взяв? – Він був ошелешений* (Ю. Смолич); *Гайсин злякано закліпав очима: – Я нічого не знаю. Я... Мене...* (Петро Панч); *Петрусь не знав, що одказати. – Так при...* (Панас Мирний); *За ваш став я пробував сперечатися, але...* (М. Стельмах)» та обґрунтовує їх структурно-синтаксичну будову «у таких випадках обірвана структура є еквівалентом речення, компонентом, представленим лише службовим словом або ж повнозначними словами (другорядними членами), що не можуть однозначно репрезентувати двоскладність/односкладність конструкції» [105, с. 145]. Лінгвіст зосереджує нашу увагу на використанні кількох «незакінчених структур», що зумовлені схвильованим мовленням респондента, пор.: *« – Ви до мене? – питав військовий уже з посмішкою від переполошеного вигляду*

відвідувача. – В якій справі? – *«Я... Мені... Тут... Кроса...»* – Якого Кроса? – *«Пана... Товариша...»* (Петро Панч). – Остроз? – поглянув на неї, дивуючись, і додав: – А хіба ти туди хочеш? – *«Я... ні... я...»* – А чого ж тобі туди треба? – *«Я... мені... треба мені...»* (Б. Грінченко)» [105, с. 145]. К. Ф. Шульжук пропонує ще один тип «незакінчених речень», у яких «обірвана одиниця може становити частину слова, напр.: *Побачив Варвару. Стояла біля стола зігнута, зів'яла, спокійна і щось стирала. – Вар... Хотів говорити і не міг* (М. Коцюбинський)» [105, с. 146]. Отже, класифікація, подана К. Ф. Шульжуком, окреслює лише деякі причини використання «незакінчених речень», урахувавши їхню структурно-синтаксичну будову. Особливу увагу приділено розрізненню еквівалентів речень та власне речень.

Аналізуючи особливості використання «незакінчених речень», А. П. Грищенко зазначає, що «вживання їх зумовлюється насамперед такими чинниками, як соціальний стан мовця (нерішучість, розгубленість, вагання, радість, захоплення, рішучість тощо), або ж небажанням повідомляти певну інформацію (обмеження тільки натяками на неї – свідомо обрана стратегія в усному спілкуванні)» [91, с. 406]. Науковець назвав лише деякі причини використання незавершених синтаксичних конструкцій, інші ж залишив поза увагою.

Найповнішою є класифікація причин виникнення досліджуваних структур В. І. Пітеля. Дослідник зазначає: «Виникнення і функціонування НР (незакінчених речень) зумовлюється специфікою мовленнєвої діяльності, а саме особливостями процесу утворення речень-висловлювань, у якому відбиваються основні етапи формування і вираження думки» [69, с. 7]. Ці етапи послідовно змінюють один одного. Лінгвіст виокремлює такі етапи формування і вираження думки, зокрема: «1) етап смислового планування, 2) етап граматичного конструювання й 3) етап фонетичного оформлення. На кожному з них мовець може виконувати відповідно один із видів операцій: вибрати а) слова за значенням, б) граматичні форми, в) схему мовлення» [69, с. 7]. За допомогою таких етапів відбувається формування завершеної

думки. Мовознавець також указує на те, що «структурно, семантично та інтонаційно закінчені речення утворюються при рівномірному, послідовному протіканні кожного із цих етапів і поступовому виконанні кожного виду властивих їм операцій» [69, с. 7]. Проте на певному етапі утворення речення можуть бути відхилення, які є також причинами появи незавершених синтаксичних структур. Відхилення на будь-якому з названих етапів можуть бути зумовлені: «позицією мовця, позицією співрозмовника, ситуацією мовлення» [69, с. 7]. Такі синтаксичні одиниці мовлення можуть виникати у момент, коли існує критична ситуація, яка потребує нагального вирішення. В. І. Пітель зазначає: «У результаті окремі компоненти семантичної структури незакінчених речень, синтаксичні позиції яких передбачаються валентністю предиката, не отримують вербального позначення, хоч і залишаються присутніми у загальній семантиці речення передусім у вигляді наочно-чуттєвих образів, напр.:

– Стій, ти здурів, чи що? – гукає до мене з-під повідки дядько Василь. – Куди це ти вирядився? Я колеса з воза поховав, а ти панів до Волині підвозить рішив?

– По доктора... Мати!.. – кинув йому під повідку слова, що змішалися з рясним дощем та заховали в золото-синіх огнях блискавки дядькову постать... (Г. Косинка).

Критичність ситуації полягає в тому, що мати персонажа потребує невідкладної медичної допомоги. Намагаючись якнайшвидше привезти лікаря, хвилюючись, син повідомляє про це тільки тими словами, які складають основу семантичного наповнення речень» [69, с. 7, 8].

Виникнення незавершених синтаксичних конструкцій у мовленні зумовлюється «суб'єктивними або об'єктивними причинами. Трапляються випадки їх поєднання, які В. І. Пітель називає «причинами зі змішаними особливостями».

Аналізуючи кожен із типів, науковець зазначає: «Суб'єктивні (внутрішні) причини виникнення незакінчених речень пов'язуються

безпосередньо з особистістю мовця, його намірами, позицією, яку він займає у процесі спілкування. За поширеністю суб'єктивні причини впливають на виникнення незакінчених речень більше, ніж інші. До них належать кілька різновидів: психологічні, фізіологічні, логічні та етичні, напр.: – ... *Я не хочу ваших грошей, вашого нічого... Я здобуватиму своєю працею... я...* – Обірвала й залилася сльозами Дарочка (Л. Яновська).

Виділене незакінчене речення утворюється внаслідок сильного психічного напруження, що закінчується плачем і недоговорюванням розпочатої фрази.

Об'єктивні (зовнішні) причини від мовця не залежать. Вони пов'язані з умовами мовленнєвої ситуації. Об'єктивні причини займають проміжне місце за поширеністю у мовленні і функціонують тоді, коли у процес спілкування втручається яка-небудь інша особа чи автор художнього твору в писемному мовленні. Часто таке втручання пов'язане з певною фізичною дією або змінами в ситуації, напр.:

– ...*Приходьте навесні, може, щось видумаємо. Або одноразових донорів набирайте. Студентів. Зв'яжіться з медичним інститутом або...*

– *Ну й сволота ж ви всі, – піднявся Жадан, мало не перекинувши столик, ...* (Ю. Щербак).

Незакінчене речення утворюється внаслідок переривання мовця іншою особою.

Найменш поширеними є незакінчені речення, причини виникнення яких характеризуються змішаними особливостями об'єктивного і суб'єктивного плану, напр.: «*Мамуню, скажи, моя рідна, мені: Чи правда, що зорі – то свічки у бога, Що світять їх янголи білі, ясні? Чи правда, скажи ти, що ніби дорога На небі там єсть, а веде вона в рай? Це правда, мамуню?.. Ти в рай не ходила?*» – *Ох, донечко люба моя, не питай. «Там, мамо, такі янголятка... в їх крила...»* – *Спи, доню, спи, люба!..* (П. Тичина). У цьому прикладі причина виникнення незакінченого речення може мати суб'єктивний характер, якщо інтонація речення буде вказувати на те, що

лірична героїня не завершила своєї думки, заснувши, і об'єктивний – у разі, якщо мати перебила свою дочку» [69, с. 7, 8].

Отже, відхилення безпосередньо пов'язані з етапами формування висловлювання і зумовлюються об'єктивними, суб'єктивними та змішаними причинами впливу на мовця.

Незавершені синтаксичні конструкції фрагментарно досліджені на українському мовному ґрунті, недосконало вивчені їхні семантико-синтаксичні та функціонально-комунікативні особливості. До того ж, досить складно створити єдину класифікацію, у якій би поєднувалися всі властивості незавершених конструкцій.

В. І. Пітель подає класифікацію незавершених синтаксичних конструкцій за структурно-формальною ознакою, виділяючи шість структурно-функціональних типів незакінчених речень. Дослідник подає детальну їхню характеристику, поділяє на підтипи та належно ілюструє кожне з речень. Серед незакінчених синтаксичних конструкцій дослідник виділяє: постпозиційні, інтерпозиційні та пре позиційні незакінчені речення.

Найбільш поширений тип, на його думку, становлять речення з постпозицією переривання (постпозиційні), що характеризуються найширшою багатоваріантністю структурного оформлення, оскільки переривання в таких конструкціях можливі не тільки між будь-якими членами речення, але також між службовими та повнозначними словами, і навіть усередині слова [68, с. 168].

У межах постпозиційних незакінчених речень дослідник виділяє такі підтипи:

1. Незакінчені речення, у структурі яких усічений член речення.
2. Незакінчені речення, у структурі яких усічена частина члена речення, котрий складається із двох або кількох елементів.
3. Незакінчені речення з усіченим складом головного члена речення.
4. Незакінчені речення з невербалізованою предикативною частиною.

5. Незакінчені речення з вербально не вираженим елементом із ряду однорідних членів речення.

6. Незакінчені речення, у структурі яких вербально представлені лише ті компоненти, котрі виражаються неповнозначними словами (сполучниками, частками), а також звертаннями, вставними словами та словосполученнями [68, с. 168 – 171].

У межах інтерпозиційних незакінчених речень, що «характеризується набагато біднішим різноманіттям у структурній організації» лінгвіст виділяє такі різновиди:

1. Незавершені речення з неодноразовим перериванням синтаксичної структури.

2. Незакінчені речення з усіченням семантико-синтаксичної структури речення в інтерпозиції.

3. Незакінчені речення, у яких матеріально не вираженим є будь-який один із членів речення.

4. Незакінчені речення, у яких невербалізованим є більшість членів речення.

5. Незакінчені речення, у яких відсутніми є всі члени речення або частина складного речення.

До препозиційних незакінчених речень належать конструкції, у яких «синтаксична структура в силу тих чи інших екстра- або інтралінгвістичних причин не має вербального вираження початкових конститутивних елементів, напр.: ...Привезені з далеких країв; ...І транскордонні перенесення, і землетруси [68, с. 173, 174].

В. І. Пітель створив ще одну класифікацію незакінчених речень, урахувавши функціональну та формально-граматичну організацію аналізованого явища:

1. Конструкції умовчання, яким властива семантична взаємовизначеність, що в деяких випадках досягає рівня повної однозначності.

2. Синтаксичні побудови, у яких семантична визначеність досягається кількома синонімічними або й несинонімічними формами осмислення.

3. Конструкції умовчання, логіко-інформативна функція яких настільки слабо виражена, що навіть у конситуації важко судити про їх зміст.

У межах першої групи науковець виділяє декілька підгруп, зокрема:

1. Складні (складносурядні або безсполучникові) речення, у яких спостерігається антонімічне протиставлення чи зіставлення семантики частин або однойменних членів речення цих частин, напр.: – *То ви... е-е ...вибачайте, скільки років маєте? – звернувся князь до дракона. – Вісім. – Вісім! Ну-у... це... егм... як для коня, то вже той... а як для чоловіка, то ще хе-хе, й зовсім...* (Ю. Винничук «Місце для дракона»).

2. Речення, у яких семантична визначеність до певної міри забезпечується найближчим а) препозитивним або б) постпозитивним контекстом чи ситуацією: *Він хотів сказати: «Як же це? Ти мені зрадила? Ти не могла цього вчинити... Як ти могла? Я ж тобі ніколи...»* (Ю. Винничук «Так пахла та конюшина»).

3. Конструкції, у яких невербалізована семантика виражена найбільш чітко: – *Щось треба казати... – Один мій знайомий... Вони насторожуються не приховуючи ворожих поглядів. – ...шукає квартиру... Вони думають: що йому треба? – ...І я ...у вас нема... е-е ...часом... Перекидаються очима, наче м'ячиками – кімнати?* (Ю. Винничук «Вікна застиглого часу») [76, с. 183, 184].

Ураховуючи структурний аспект, дослідник виділив такі підгрупи:

1. Побудови, у яких усікається частина граматичного центру у двоскладному реченні: *Князь поліз за пазуху й видобув плескату зелену плящину. – Я тут... егм ...вина трохи... Не вживаєте?* (Ю. Винничук «Місце для дракона»).

2. Конструкції умовчання, що вживаються у межах складних речень або у складі складних синтаксичних цілих: – *...Хто тут князь – я чи ви? – Та*

вже ж не я. Тільки ж ви дурницю лягнули, от я й... (Ю. Винничук «Місце для дракона») [76, с. 184].

У межах третьої групи виокремлено такі підгрупи:

1. Форми конструкцій умовчання, які представлені неповнозначними словами або одиничними займенниками, напр.: *...Та там уже сотню літ навіть задрипаної зміюки ніхто не бачив, не те що...* (Ю. Винничук «Місце для дракона»).

2. Конструкції умовчання, які є обірваними частинами складносурядних речень, між частинами яких встановилися зіставні або протиставні семантико-синтаксичні відношення та складнопідрядних речень, між частинами яких встановилися семантико-синтаксичні відношення причини або умови, напр.: – *Та ні все гаразд. Твої вини тут немає, ти добре попрацював, але...* (О. Авраменко «Я, мій чорт, і...»); – *...І настане день судний, бо...* (С. Процюк «Імени твого ради») [76, с. 184, 185].

Отже, класифікації П. С. Дудика, А. П. Грищенка, К. Ф. Шульжука орієнтовані на аналіз причин використання незавершених синтаксичних конструкцій. Найґрунтовнішими є класифікації В. І. Пітеля, який досліджував виростання незавершених синтаксичних конструкцій, ураховуючи етапи формування думки мовця, структурно-функціональний та формально-граматичний аспекти.

1.4 Висновки до розділу 1

Незавершені синтаксичні конструкції – це утворені за відповідною структурною схемою простого або складного речення висловлення, які характеризуються нетрадиційним вираженням граматичного значення, особливою семантичною структурою та незавершеною інтонацією. Обрання такої дефініції зумовлено тим, що ці синтаксичні одиниці відображають незавершену думку, тобто їм властива інтонаційна незавершеність. Реченнями їх назвати важко, адже в них відсутні основні граматичні ознаки. Відновити думку мовця без контексту неможливо. З цього випливає те, що

вони є контекстуально залежними, тому і називаються «незавершеними синтаксичними конструкціями». Їх не варто плутати з неповними та еліптичними, адже вони інтонаційно незавершені і пропущений член чи предикативну частину відновити практично неможливо.

Українські та зарубіжні науковці трактують такі конструкції по різному: як незакінчені, обірвані, перервані, усічені, недовисловлені, недоговорені, речення з апосіопезою, умочанням, неповні речення, еквіваленти речень тощо. Незважаючи на різнотлумачення в потрактуванні, лінгвісти виокремлюють специфічні ознаки, властиві незавершеним синтаксичним одиницям, зокрема: специфічне вираження предикативності, семантичної структури, інтонаційна незавершеність, наявність вербально невираженої семантики, актуалізація підтекстного значення, зумовленість загального інформативного значення незавершених речень інтра- та екстралінгвальними чинниками, виконання комунікативно-когнітивних та експресивно-стилістичних функцій тощо.

Існує декілька класифікацій незавершених синтаксичних конструкцій. Першу з них запропонував П. С. Дудик, проаналізувавши причини використання «незакінчених речень», психічний стан мовця, його естетичні та моральні мотиви, безініціативність персонажа, відсутність у нього рис діяльної вольової людини, поривання мовлення незалежними від оповідача факторами, напруженість розумового процесу мовця, його збудження та схвильованість тощо. А. П. Грищенко окреслив лише деякі причини вживання незавершених синтаксичних конструкцій, що пов'язані з соціальним станом мовця та небажанням повідомляти певну інформацію. К. Ф. Шульжук також проаналізував причини використання «незакінчених речень» та виокремив їхні структурно-семантичні типи. Найповнішу класифікацію запропонував В. І. Пітель, проаналізувавши «незакінчені речення» з урахуванням структурно-функціонального, формально-граматичного та комунікативного аспектів. Дослідник подає детальну

класифікацію структурно-функціональних типів «незакінчених речень», виділяючи в їхніх межах підтипи, зумовлені синтаксичною будовою.

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕЗАВЕРШЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР У МОВІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЗЕТНОЇ ПЕРІОДИКИ

2.1 Семантичні типи незавершених синтаксичних конструкцій

2.1.1 Незавершені синтаксичні конструкції, зумовлені психологічним станом мовця

Вживання незавершених синтаксичних конструкцій у мові сучасної української преси зумовлюється різними чинниками. Одним із них є специфічний психологічний стан автора, стан афекту, шоку, підсиленої емоційності, глибоких переживань та вражень. П. С. Дудик зазначає, що «обірвані речення здебільшого є ознакою «схвильованого», «пульсуючого» мовлення» [28, с. 13].

Незавершені синтаксичні конструкції активно використовують журналісти задля вираження психологічного стану інтерв'юера чи респондента, вказівки на його стресовий стан через важкі сімейні обставини, сильне емоційне враження через пережиту подію тощо.

Незавершені синтаксичні конструкції можуть передавати розчарування, безвихідь, наприклад: *Я навіть намагаюся вийти заради цього [співпраці – О. К.] на контакт із представниками деяких російських організацій, які мають відношення до прав людини. Та поки що це не дуже вдається...* (Пенсійний кур'єр, 06–12.02.2015, с. 11). Респондент намагався знайти потрібних йому людей у Росії для встановлення з ними контакту, щоб вирішити відповідну ситуацію, у якій відбувається порушення прав людини. Проте не зміг розв'язати цієї проблеми, тому розчарувався. Аналогічне явище представлено в наступному незавершеному реченні: *А коли ще й окуповані території ввіллються в український електорат, то що ж тут запитувати...* (Дзеркало тижня, 12.12.2015, с. 2). Оповідач відчуває

розчарування, руйнування надій, тому не хоче продовжувати своє висловлення.

Використання таких конструкцій може бути зумовлено безпосередньо пригніченим емоційним станом, викликаним згадкою про людей, що були нещадно розстріляні на Майдані, напр.: *Сонце таке яскраве. І сотні, які йшли в це сонце нагору по Інститутській. А буквально через кілька годин від них нічого не залишилося...* (Дзеркало тижня, 07.11.2015, с. 11).

Часто усічення речень зумовлюється реакцією респондента на важкий стан близької йому людини, зокрема хворобу: *Повертаюся – Володя! Блідий, худий. У нього було запалення легенів...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 14). Автор повідомлення вказує причину такого стану Володі, а потім замислюється над тим, що могло зумовити хворобу та обриває своє висловлювання. Подібну мовну ситуацію демонструє наступне речення: *Втім, грають вони досить ординарно, накатано, особливо це стосується піаніста, який після попереднього колеги мав досить блідий вигляд...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 16). Журналіст приховує причину «блідого вигляду» піаніста, адже достеменно не може її визначити, тому й використовує незавершене речення.

У сучасній українській пресі трапляються випадки вживання незавершених синтаксичних конструкцій, спричинені використанням наказових дієслівних форм для підсилення емоційного збудження мовця: *Нехай вони там сидять зі своїм газом і тішаються. Нехай продадуть його куди їде...* (Україна молода, 28.10.2015, с. 11). Інтонація зростає, а потім різко обривається.

Досить часто використання незавершених синтаксичних конструкцій зумовлено шоківим станом мовця, спричиненим смертю героїв, напр.: *Адже випадків загибелі солдатів від рук своїх же на війні було чимало, – у солдата дах зірвало, і він розстріляв свого побратима...* Такі приклади можуть у кожному секторі навести (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 11); *Тут його чекав ефір, молодь, та й спогади треба було написати. Не встиг.*

А жаль... (Україна молода, 14.10.2015, с. 10). Дещо іншу ситуацію демонструє таке незавершене речення: *Разом з Андрієм тоді загинув «Аксьон», його побратим з Луганська, з яким вони потоваришували в «Азові». Якби не «Хома», у тому бою загинули б усі з їхньої п'ятірки...* (Україна молода, 28.10.2015, с. 6). Мовець розмірковує над минулим, припускає негативний хід подій, замислюється й обриває висловлення.

Особливий емоційний стан, викликаний спогадом з минулого, зумовив використання незавершеного речення: *А коли дізналася, не плакала, [дружина бійця – О. К.] тільки нагадала тихо: «У тебе ж троє дітей і двоє онучок. Молодшому синові – лише два з половиною... Бережи себе»* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14).

Незавершені синтаксичні конструкції вживаються також при спогаді про війну, криваву рану нашого народу, яку зумовив особливий психологічний стан мовця: *А коли голова сільради з великою шанною вручав нагороду – ювілейну медаль» 70 років визволення України від фашистських загарбників» бойовій медсестрі, а нині інвалідові Великої Вітчизняної війни – 92-річній Мотроні Олексіївні Мельниченко, то невимовно особливою атмосферою наповнилася зала сільського клубу, де, так би мовити, через десятиліття зійшлися представники двох воєн, яких, на жаль, довелося зазнати українському народу...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 2).

Незавершені речення активно вживаються у момент, коли журналіст переживає емоційне піднесення, замилювання, напр.: *Коли дивишся в очі дітей Героїв України, здається, весь світ уміщається в них...* (Україна молода, 19.12.2015, с. 11); *В очах цих дітей бачиш увесь світ...* (Україна молода, 29.12.2015, с. 11). Незважаючи на те, що автори не аргументують своїх думок, зміст речень є зрозумілим для читачів і не потребує пояснень чи деталізації. З цього приводу П. С. Дудик зазначає: «В таких випадках апосіопеза нерідко дозволяє уникнути тих слів, які, будучи названі, могли б викликати в учасників розмови з тих чи тих причин якісь додаткові небажані

асоціації, почуття, враження» [28, с. 13]. Такі ж конструкції використовують для змалювання жахливих картин, які стають реальністю, напр.: *У когось загинула мама, когось ледве врятували з-під завалів, чимало їх малюють відірвані голови і бомби... Все це – реальність, у якій живуть ці діти і вони, практично з нею злилися...* (Дзеркало тижня, 05.12.2015, с. 1).

Незавершені синтаксичні конструкції часто вживають журналісти з метою показу порожнечі й душі людини через відсутність близьких та рідних: *Коли ж повернувся – застав порожню хату. Ні батьків, ні дружини з дитиною... Його також хотіли арештувати, та допомогли добрі люди* (Вінниччина, 11.12.2015, с. 9). Використання повторюваних сполучників *ні...ні* посилює емоційну напругу, «значеннєво актуалізує, збільшує експресивну виразність» [30, с. 254] висловлення.

Порівняння минулого з теперішнім та констатація погіршення становища також зумовлює певний емоційний стан, стан розчарування, безнадії, тому мовець не завершує своє висловлення: *Своєю роботою він надзвичайно пишається, каже, що міцне було тобі підприємство, не те, що зараз... Цікаво, що попри легку ностальгію, розпад Радянської імперії ветеран сприймає по-філософськи* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 14). На противагу попередньому реченню, мовець також може висловлювати стійку впевненість та тверде рішення, пор.: *Планували разом із ним [чоловіком Вадимом – О. К.] на 70-річчя Перемоги побувати на їхніх [дідових – О. К.] могилах, покласти квіти. Тепер навесні обов'язково зробимо це разом із сином Тимуром... Йому, мільйонам таких, як він, ми повинні передати в спадок мирну Україну, без снарядів та мін, без окупантів. Не заспокоюся, доки не настане мир...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14). Жінка, яка втратила чоловіка дещо вагається у своєму рішенні, адже перша мрія не здійснилась, проте уже в наступному реченні вона з впевненістю стверджує, що «не заспокоїться», адже упевнена в тому, що мир все-таки настане.

Незавершені синтаксичні конструкції часто вживають журналісти, щоб передати лихоліття війни, бойові дії тощо: *Далі був захист кордону, бої під Зеленопіллям, де росіяни безжально накрыли нас «Градами»... Все випалили* (Голос України, 23.04.2015, с. 11).

Переживання респондента через неможливість допомогти людині зумовили використання незавершеної конструкції, напр.: *Когось вдалося врятувати, а комусь – лише полежити страждання...* (Дзеркало тижня, 14.11.2015, с. 11).

Розчарування, констатацію факту респондентом представлено в такій синтаксичній структурі: *Ще один пам'ятник українським козакам є в Селівановому. Оце, на жаль, і все...* (Голос України, 15.04.2015, с. 14). Мовець вказує на маленьке досягнення, яке є лише крихтою, порівняно з тим, що потрібно було б зробити. Це синтаксична конструкція потребує завершення «що нам вдалося зробити».

Активне використання незавершених конструкцій пов'язано зі специфічним станом реципієнта, який зумовлений смертю близьких людей, знайомих, колег, героїв тощо. Мовцю важко згадувати про ці події, тому його висловлення різко уривається, напр.: *З батьками, правда, вже не побачився, вони померли в Казахстані...* (Вінниччина, 11.12.2015, с. 9). Респондент важко переживає втрату батьків. Криваву розправу над наркоманами демонструє таке речення: *25 січня 1938 року Леплевського усунули з посади, а вже 28 липня розстріляли, як багатьох наркомів внутрішніх справ до нього і після... Таких людей не залишали в живих. Бо забагато знали і були небезпечними свідками злочинів влади...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 15). Особливу увагу журналісти зосереджують на подіях Крут та ганебних розстрілах студентів, які боролися за вільну і незалежну Україну, напр.: *У випадку з Крутами – селом, яке ще на початку ХХІ століття перетворилося на криваву рану на тілі України, – плин історії дедалі відчутнішим робить той біль, якого зазнала наша держава, коли лютої зими 1918-го в бою з більшовиками облетів її молодий цвіт...* (Пенсійний

кур'єр, 30.01.2015, с. 11). Незавершені синтаксичні конструкції також часто вживаються при згадуванні про відомих українських письменників, які змушені були перебувати у в'язницях через свої політичні погляди. «Гебіст» прагне приховати причини смерті Василя Стуса, тому не завершує своє висловлення, напр.: *А Василь Стус просто зник. Лише через місяць один із гебістів несподівано ронив: «Ну Стус... Серце не витримало. З кожним може статися»* (Пенсійний кур'єр, 04.09.2015, с. 8). Через постійну боротьбу на Сході України помирають багато захисників нашої Батьківщини, тому, згадуючи про плани бійців у мирному житті, які вже ніколи не здійсняться, мовець обриває власне висловлення: *У вересні Юрію мало б виповнитися 27 років. Він так і не встиг одружитися та завести сім'ю, хоч мав стільки планів і бажань, які хотів втілити у життя після повернення з фронту...* (Прапор Перемоги, 17.07.2015, с. 1). Подібну ситуацію демонструє наступна незавершена синтаксична конструкція: *Навчався в кооперативному коледжі, напевне, мріяв про довге й щасливе життя. Не судилося... Президент України посмертно присвоїв йому, як і кожному з Героїв Небесної Сотні, звання Героя України...* (Пенсійний кур'єр, 20–26.02.2015, с. 2). Респондент згадує про осіб, що навмисно були зачинені в психлікарнях та змушені там сконати. Нащадки відчують свою вину через скоєне, пор.: *У 1916-му потрапляє до психіатричної лікарні, де без надії на одужання проводить остання 20 років, і у стінах якої і помирає...* (Голос України, 24.04.2015, с. 7). Важкий емоційний стан переживає жінка, на руках якої помер її чоловік, напр.: *Помила, перевдягнула, а він тільки й зміг, що вдячно усміхнутися – і помер...* (Дзеркало тижня, 14.11.2015, с. 11). Спорадично незавершені синтаксичні конструкції журналісти використовують навіть у заголовках для привернення уваги читачів. У підзаголовках пояснюють та деталізують заголовки, пор.: *Приїхав додому, щоб... померти (17-річний підліток звів рахунки з життям)* (Україна молода, 28.10.2015, с. 3). Глибоке розчарування респондента можуть викликали не лише смерть близьких, а навіть

неможливість їхнього поховання у зв'язку з війною та руйнуванням їх домівок, напр.: *Вони врятувались, а дочка і зять такі залишилися в Щасті навечно під уламками зруйнованого будинку, – навіть поховати їх не вийшло по-людськи...* (Голос України, 23.04.2015, с. 10). Мовець навмисно обриває власне висловлювання з відчуттям ненависті до ворогів, які не надали можливості для поховання та виконання людського обов'язку.

Отже, незавершені синтаксичні конструкції є ознакою схвильованого, почуттєво наснаженого мовлення. Активне вживання цих конструкцій у сучасних українських газетах безпосередньо пов'язано з бажанням журналіста передати психологічний стан заклопотаності, переживання, розчарованості респондента. Як засвідчує обстежений матеріал, найбільшу кількість становлять незвершені синтаксичні конструкції, зумовлені глибоким переживанням мовців через втрату близьких, смерть героїв, захисників України (Додаток 1).

2.1.2 Незавершені синтаксичні структури як засоби обмеження переліку життєвих реалій

Журналісти досить часто використовують незавершені синтаксичні конструкції з метою скорочення переліку певних явищ, предметів, подій, ознак, як-от обмеження переліку представників професій: *Родовища по периметру оточені блокпостами, а охорону здійснюють 1500 міліціонерів, нацгвардійців, працівників СБУ, прокуратури, лісників, представників добровольчих батальйонів та мешканців Маневиччини...* (Україна молода, 27.10.2015, с. 3); *Уночі 24 квітня 1915-го в Константинополі було заарештовано, а потім вислано із рідної землі сотні представників вірменської інтелігенції – знаних дипломатів, педагогів, духовенство...* (Голос України, 24.04.2015, с. 7); *Цю несправедливість добре бачить чиновний апарат, правоохоронці, судді., ті – хто в очах людини є уособленням державної влади* (Голос України, 15.04.2015, с. 6). Журналісти лише акцентують на найголовніших особах, які

чинять ту чи іншу дію, але свідомо опускають інших, менш важливих, незавершеність переліку позначають трьома крапками.

Обмеження переліку близьких людей журналіст використовує і в наступній незавершеній конструкції, пор.: ***Усіх проводжали батьки, дружини, діти, наречені, друзі, знайомі...*** Про це нагадала хлопцям мати одного з призовників Оксана Зозуля (Голос України, 24.04.2015, с. 5). Усіх людей, які брали участь у випровадженні призовників, мовець свідомо не називає, адже прагне акцентувати на рідних, друзях, знайомих.

З метою економії мовних засобів, чіткості та сконцентрованості на окремих репресованих діячах українського театру журналіст використовує таку незавершену синтаксичну конструкцію: ***Це і ті, хто сам пішов із життя, як наприклад, Микола Хвильовий, і ті, хто був репресований, – як Лесь Курбас і Микола Куліш...*** Тому в цьому сенсі, на мою думку, український театр став децю однобоким (Пенсійний кур'єр, 06–12.02.2015, с. 13). З подібною метою використано й таке незавершене речення: ***Деякі тутешні вулиці й провулки дотепер носять імена колишніх жителів Кмитового яру: Мурашка, Пимоненка...*** (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 13). Інтерв'юер навмисно не продовжує переліку та акцентує на визначних провулках, хоч дозволяє читачам цей перелік продовжити, тому й використовує незавершене речення.

Особливу увагу журналістів привертають наслідки бойових дій на Сході України, а саме втрати частин тіла бійцями: ***А от бійці, які ще вчора були здорові і сильні, і раптом у якусь трагічну мить втратили зір, руку чи ногу...*** Їм дуже важко (Пенсійний кур'єр, 06–12.02.2015, с. 11). Перелік втрачених частин тіла можна продовжувати, але мовець не бажає оголошувати його повністю, проте наголошує, що дуже важко з цим жити в наступному реченні.

Автор статті використовує перелік подій, імен, щоб відобразити ситуацію, яка відбулася: ***Аварія, дочка...*** Чия? (Україна молода, 16,17.10.2015, с. 14). Журналіст відобразив ситуацію з аварією, проте його

цікавить інше, хто є батьки дівчини. Вирішення цього питання є нагальним для нього.

Обмеження переліку властиво діяльності людини. Журналіст прагне висвітлити найважливіші події, а інші залишає поза увагою, тому й використовує незавершену синтаксичну конструкцію, напр.: *Я більше не буду нічого просити, пояснювати...* (Україна молода, 16.12.2015, с. 9). Мовець упевнений у тому, що йому вже нічого не допоможе, результат діяльності все одно буде негативним. Реакцію дітей на повернення вихователя демонструє наступна конструкція: *Буває, підеш у відпустку, відлучишся буквально на кілька днів, потім приходиш, а вони [інваліди дитинства – О. К.] біжать, зустрічають, обіймають... Це зворушливо до сліз* (Вінниччина, 23.12.2015, с. 3). Респондент називає лише деякі зі способів пересування, але передбачає й інші способи переміщення, пор.: *Дощі пройдуть, то як хоч іди і на чому хоч їдь...* (Вінниччина, 09.12.2015, с. 3). Перелік примітивних інтересів автор статті подає в наступному незавершеному реченні: *Були й примітивні «шкурні» інтереси: демонструвати відданість, робити швидкі кар'єри, отримувати нагороди, нові призначення...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 15). Поєднання переліку дій та явищ журналісти використовують у статтях на політичні теми, напр.: *Тут тобі і Perezавантаження народних очікувань, і боротьба з корупцією не бутафорська, і коаліція не рипнеться, і олігархи примружаться, і рейтинг підстрибне... Але повернімося до реальності* (Дзеркало тижня, 12.12.2015, с. 2). Мовець і надалі може продовжувати перелік можливих подій, але він свідомо не завершує свого висловлення, адже розуміє, що потрібно жити реальним життям.

Деталізацію дій демонструє наступна незавершена синтаксична конструкція: *Ходять селом* [люди на святки – О. К.], *пісню заводять...* *А українська пісня, вона ж лікує, особливо різдвяна* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 12). Мовець наводив перелік дій, але, згадавши про пісню, задумався, а потім переніс акцент на неї в наступному реченні.

Респондент описує природу, проте замислюється про замальовки і обриває висловлювання: *А поле, воно надихає: ген пташечки зняли, хмари пливуть, вітер повіває, сонце світить...* Тоді вже хоч-не-хоч, а малюватимеш, бо душа переповнюється (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 12). Перелік дій, що пов'язані з наріканням мовця на владу, демонструє таке незавершене речення: *Так за ці 20 хвилин, чого я тільки не почув! Господиня лаяла Сталіна, бажала смерті нам, радянським солдатам, проклинала владу... Це було на Тамбовщині, в тилу...* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 14). У наступній незавершеній синтаксичній конструкції респондент демонструє свої неперевершені враження від купання у крижаній воді: *Коли вийдеш з крижаної купелі, пробіжишся, розслабишся, то наче й відчуваєш себе по-новому, і дихається тобі вільніше...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 14). Мовець може деталізувати свої відчуття, пор.: *Навіть ті, хто ніколи не купався, приходять сюди, заходять у священну купіль...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 14)

Незавершені синтаксичні конструкції можуть передавати різноманітність діяльності людини, пор.: *Свого часу він тренував боксерів, займався веслуванням... Та з роками вирішив перейти до інших форм ведення здорового способу життя* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 14); *Значних зусиль до його [потужного духовного центру Зарваниці – О. К.] розвитку доклав і владика Микита Будка, який започаткував тут Хресну ходу, розбудував парафіяльний будиночок, заклав основи гуртків хлібороба і пасічника...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 13).

Обмеженість переліку властиво повсякденним справам людини, пор.: *На фотографіях із сімейного архіву вони то чистять картоплю, то щось готують у великому казані на кострі, то обчищають цеглу...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 14); *Мобільних ще не було. Поки напишеш листа, надішлеш, отримаєш...* Словом, спілкувалися рідко (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 14). Незавершені синтаксичні конструкції вживаються в моменти спогадів про власну творчу долю, напр.: *А вона могла*

перевтілитися в кілька ролей на день: і пожартувати, і «заміж вийти» за якогось дядька... Але потім приходив тато й викидав його за ворота (Пенсійний кур'єр, 13–19.02.2015, с. 13). Не залишають мовця спогади про сімейне життя: *За працею було не до розваг, але траплялися й веселощі в спільному житті Чайок: чи як до когось із рясного сімейства на весілля приїздили, чи як колгоспне керівництво влаштовувало врочистості на травневі світа з музикою й танцями, чи як синів в армію виряджали, як женили... Усе те пам'ятає старий сад* (Пенсійний кур'єр, 13–19.02.2015, с. 14).

У газетних статтях часто використовують незавершені синтаксичні конструкції для обмеження переліку предметів, явищ, реалій об'єктивної дійсності. Журналісти акцентують увагу лише на важливих складових сільськогосподарської продукції, зокрема: *А ще три мішки комбікорму, стільки ж макухи, шість мішків жому плюс картопля, буряки, гарбузи...* (Україна молода, 13.10.2015, с. 17). Перелік овочевих культур можна продовжити, але автор статті не бажає їх усіх називати, тому й використовує незавершену синтаксичну конструкцію. Подібну ситуацію демонструє наступне незавершене речення, у якому подано перелік страв та напоїв: *А далі під символічною аркою сільські дівчата та чоловіки зустрічали гостей смачнющими винами з різними смаками і кольорами. А до них – вареники, пиріжки, паляниці на кисляку під чудернацькою назвою «лакатуци», пухкі і крихкі молдовські плачинди, книші з «душею» (так називають начинку зі шкварочками, сиром та кропом), тістечка, печиво...* (Вінниччина, 16.12.2015, с. 1). Мовець може обмежувати перелік об'єктів, що викликають у нього почуття любові до Батьківщини, напр.: *А полюбила [Україну – О. К.] за сіре небо і порожні поля. І покинуті хати, і зруйновані заводи...* (Молодіжна газета Вінниччини, 28.01.2015, с. 3). П. С. Дудик та Л. В. Прокопчук зазначають: «Власне єднальні відношення в складносурядних реченнях виражаються повторюваним сполучним *і...і*, який збільшує їх експресивну виразність» [30, с. 254].

Журналісти активно використовують незавершені синтаксичні конструкції з метою деталізації оточення певної будівлі, але називають лише найвиразніші прикмети, напр.: *Збереглося чимало фотографій, на яких палац ззовні та зсередини: клумби, водограї, екіпажі, красуні в капелюшках...* (Вінниччина, 09.12.2015, с. 7). Особливості хутора можна простежити в такому незавершеному реченні: *А ви на хутір поїдьте, – порадив Василь Петрович. – Там і хати, і вареники, і навіть чорти...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 15). Обмеження переліку простежується і в таких конструкціях: *За стільки років незалежності До волі звикли, мов птахи До неба синьої безмежності До висоти...* (Прапор Перемоги, 13.01.2015, с. 1); *Ми садили свого часу все: дерева, квіти...* (Прапор Перемоги, 06.01.2015, с. 5); *Завжди чоловіка прикрашали розум, сила й добрі справи...* (Прапор Перемоги, 28.04.2015, с. 8). Журналісти можуть називати лише виразні ознаки, проте, використовуючи незавершені синтаксичні конструкції, надавати змогу читачам можливість домислення переліку, напр.: *Репресії, депортації, голодомори... До яких лише методів не вдавалася тоталітарна радянська машина, аби зламати дух волелюбної нації* (Прапор перемоги, 19.05.2015, с. 1).

Художній опис місця зйомок фільму простежується в таких незавершених синтаксичних конструкціях: *На пішохідних містках над ярами з'явилися закохані парочки, у тутешніх озерах плавали золоті рибки й качки, були лавочки, величезні кущі троянд, гойдалки... Тут знімали відомий «Таємниця святого Патрика...»* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 13). Мовці часто спочатку узагальнюють, а потім конкретизують своє висловлення, але не завершують переліку, напр.: *Адже навіть у домашніх умовах можна виростити чимало овочевих культур, а не тільки зелень – наприклад, кріп, петрушку або м'яту...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 15); *Ласі шматки: стадіон, сквер, вокзал...* (Голос України, 28.04.2015, с. 7). Респондент може називати лише перелік послідовних подій життя, зосереджувати увагу на певній динаміці, напр.:

Незважаючи на передсвяткову метушню, священику вдалося знайти свою помічницю. Потім була лікарня, лікування від запалення легенів та довгі зимові безсонні ночі... (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 15). Благання мовця покращити ситуацію і відгукнутися на чужий біль простежується в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Та зрозумійте нашу хворобу, наш біль, на жаль, наші прагнення – і тоді не буде звинувачень у нетолерантності, нетерпимості, в розпалюванні міжнаціональної ворожнечі...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 13). Мовцю властиве перерахування різних образотворчих мистецтв, які об'єднуються для створення неперевершеного образу, напр.: *Неповторне зібрання авторських, колекційних, текстильних та ігрових ляльок гармонійно межує із живописом, графікою, флористикою...* (Пенсійний кур'єр, 20–26.02.2015, с. 16). Перерахування одягу та незавершеність речення створює ефект забезпеченого життя, пор.: *Ми вмиваємося, робимо макіяж, убираємося в ошатні та модні сукні, кожна має в шафі джинси, чобітки, туфельки... Ми – актриси в театрі під назвою Життя* (Пенсійний кур'єр, 13–19.02.2015, с. 13). Журналісти спорадично використовують повторюваний сполучник *і* для підсилення переліку іменних назв, напр.: *А там [у саду – О. К.] – і яблуні, і груші, і черешні, і вишні... Садити дерева почали образу після одруження* (Пенсійний кур'єр, 13–19.02.2015, с. 14). Автор статті називає лише окремі плодові культури, про які, очевидно, розповідав респондент, інші залишає поза увагою, використовуючи незавершену синтаксичну конструкцію. Заперечення також привертає увагу читачів, а незавершена конструкція надає змогу читачам продовжити перелік, напр.: *Ні доріг, ні магазину, ні медицини...* (Вінниччина, 16.12.2015, с. 2). Обмеження переліку міст простежується в таких незавершених реченнях: *Як передавати їм [людям східного регіону – О. К.] гуманітарну допомогу, коли навіть така впливова організація, як Червоний Хрест, не може доставляти її ані в Луганськ, ані в Донецьк?..* (Пенсійний кур'єр, 06–12.02.2015, с. 11); *Щоб країна сторчака В прірву не летіла, Затягти усім паски Влада повеліла.*

Затягти усім! І скрізь: В Балті, в Коломиї... (Прапор Перемоги, 31.03.2015, с. 2); *Просто жах, скільки попередня влада викачала – вкрала з Донбасу...* А щодо зруйнованих будинків, справді, проблемою залишається те, що поки що уряд не перейняв механізму компенсації для людей, в яких бойовики і російські «Гради» знищили житло (Голос України, 15.04.2015, с. 4). Уточнення імен також може зумовити використання незавершеної синтаксичної конструкції, напр.: *Другу, котра народилася через півтора роки назвали Марією, Марічкою...* Скільки минуло літ?! (Голос України, 23.04.2015, с. 10). Респондент замислився про наймення дівчини. Ці роздуми змусили його згадати, скільки років вже пройшло від часу її народження.

Обмеження переліку властиве ознакам предметів, явищ, осіб та абстрактних назв, пор.: *Великі плями, пляма на плямі – і всі вони рухаються, як великі сонця. І біле, і чорне, і зелене, й червоне...* Червоне – аж гаряче, сонячне, візерунки – холодні й теплі (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 12). У незавершеній синтаксичній конструкції помітне підсилення ознаки завдяки сполучнику *і*. Мовець називає кольори «великих сонць», проте замислюється лише над червоним, згодом пояснює його в наступному реченні. Перелік людських якостей та форм слова простежується в такій конструкції: *Той же Одиссей, опинившись на невідомому острові, подумав передусім, яких людей тут зустрине: «непривітних і диких чи ясно мовних...» Чи багато тієї «ясномовності» у наш час, дарма що таким стрімким (слово мовлене, писане, друковане, електронне...), таким незупинним є технічний поступ людини?..* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 14). Розповідаючи про київський декоративний розпис, журналіст використовує незавершену синтаксичну конструкцію та звертає увагу на колір декоративного коника, пор.: *Коник – білий або червоний, а на ньому синє, голубе, зелене...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 12).

Незавершені речення часто вживаються для опису зовнішнього вигляду та властивостей характеру конкретної особи, проте мовець не називає всіх прикметних її рис і ставить знак «три крапки», напр.: *Взагалі, Василь*

Симоненко був високим, струнким, чорнявим, з добрим, м'яким і харизматичним поглядом... У нього часто закохувались дівчата (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 13). Перелік ознак абстрактних понять представлений у таких незавершених синтаксичних конструкціях, пор.: *Людина не відразу усвідомлює, настільки світ раптом стає бар'єрним, жорстоким... Це називається соціальною ізоляцією* (Пенсійний кур'єр, 06-12.02.2015, с. 11); *Серед інших аспектів кризи – структурний, організаційний, фінансовий...* (Пенсійний кур'єр, 06–12.02.2015, с. 13).

Спорадично для переліку дій на позначення кількості чи порядку журналісти використовують числівники, проте не завершують власне висловлювання, так напр.: *Але замовники потроху при ходять: одному треба накачати колеса, іншому перевірити гальма, третьому почистити мастилом застояні без роботи деталі...* (Дзеркало тижня, 15.08.2015, с. 9); *За принципом доміно: не вдалося відсудити всю заборгованість в одного поручителя, банк звертатиметься до другого, опісля – до третього... Поки весь кредит з відсотками не буде виплачено* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 5); *Бо люди в усіх країнах вважають, що саме уряд повинен зробити для них перше, друге, третє...* (Україна молода, 27.10.2015, с. 7).

Для уникнення тавтології журналісти також вдаються до використання незавершених синтаксичних конструкцій, пор.: *Зійшлися брати – вигнали стіни, потім дах...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 14); *Тож ми вдвох важко працювали, аби прогледувати сім'ю. Разом виростили і сад біля хати, і синів...* (Пенсійний кур'єр, 13–19.02.2015, с. 14). Незавершене висловлювання передбачає вживання таких дієслів, як «вигнали», «виростили», які надають йому змістової цілісності.

Отже, журналісти використовують незавершені синтаксичні конструкції для обмеження переліку назв предметів, явищ, осіб, міст, абстрактних понять, їхніх ознак, властивостей, а також дій, їхньої

почерговості, переліку тощо. Незавершені речення вживаються задля уникнення тавтології та конкретизації вислову (Додаток 1).

2.1.3 Актуалізація незавершених синтаксичних конструкцій для привернення уваги читачів

Для привернення уваги читачів нерідко використовують незавершені синтаксичні конструкції, оскільки вони актуалізують цікаві факти, шляхом замовчування, створюють ефект інтриги. Після секундного роздумування над контекстом надається відповідь, відкривається той факт, ознака чи дія, що замовчувалась. Такі конструкції активно використовують у заголовках, підзаголовках тощо.

Найактивнішими є незавершені синтаксичні конструкції, у яких інтригу розкрито завдяки використанню іменників, напр.: *Сто років – не завада... для плавання* (Голос України, 08.04.2015, с. 6). Увагу читача зосереджують на плаванні як мистецтві спорту. Подібну ситуацію демонструють такі незавершені речення: *Мені було сказано, що ця галузь не має права... на існування* (Голос України, 18.04.2015, с. 9); *Вантажівки підтопили... міст* (Голос України, 18.04.2015, с. 6). Отже, об'єктом інтриги можуть бути як абстрактні, так і конкретні поняття. Незавершені конструкції можуть мати у своєму складі фразеологізми, напр.: *Новому голові району піднесли... гарбуза* (Голос України, 18.04.2015, с. 3). Мовець мав на увазі те, що мешканці міста висловили новому очільнику району недовіру. Об'єкт замовчування може бути досить несподіваним для читача, напр.: *Енергію отримують з... відходів* (Голос України, 24.04.2015, с. 4). Незавершені конструкції можуть метафоризуватися, напр.: *Вмирай від кохання... і за Україну* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 13). Л. І. Мацько зазначає: «Метафору можна розглядати як найкоротший і нетривіальний шлях до істини, бо вона, вихоплюючи і синтезуючи за асоціаціями певні ознаки, переводить світ предметів – у світ смислів» [54, с. 330]. Досить часто незавершені структури можуть мати причинно-наслідковий зв'язок, у якому

простежується іронія «як троп, у якому слова чи вирази з метою насмішки, глузування вживаються у зворотному (до буквального значенні слова)» [54, с. 440], напр.: *Смачний пластик... і смачна ложка* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15). Увагу можуть акцентувати на об'єкті, з якого вироблений той чи той чудодійний виріб, напр.: *Між іншим, ми тут недавно дуже здивувалися, дізнавшись історію походження міфічного рогу достатку: виявляється від був зроблений з рогу... кози. Не мамонта, не слона, або, у найгіршому разі, міфічного єдинорога – ні, саме кози!* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15). Наступне речення увиразнює, употужнює правдивість твердження. Зосередження уваги на символі 2015 року за східним календарем можна простежити в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Зима! По всьому чумацькому шляху пройшлися ряджені з зіркою, Білим царем і... козою* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15).

Спорадично незавершені речення мають у своєму складі оксюмори, які забезпечують «ефект несподіваності і від того свіжість образу» [54, с. 374], напр.: *Ялинки чекають щедрого снігу й... тепла* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 13). Контекстуальне уточнення незавершеної синтаксичної конструкції простежується в такому реченні: *А ще на чисельність квочок у майбутньому за давніми віруваннями, безпосередньо впливають... вареники, точніше традиція підкидати їх догори* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2105, с. 11). З цього випливає, що об'єктом замовчування респондента є не власне вареники, а певна традиція. Меншою мірою іронія використовується в незавершених реченнях: *Є такі здорові люди, Таку мають силу, Що скільки їх не лікуй – Не зіпнеш... в могилу* (Прапор Перемоги, 28.08.2015, с. 3). Сарказм як «їдке, викривальне, іноді гірке глузування» [54, с. 449] простежується в такій конструкції: *«Укрзалізниця» закупила VIP-вагон у стилі... Пшонки* (Україна молода, 25–26.09.2015, с. 13). Складноскорочені слова можуть бути об'єктами замовчування: *І знову... держрезерв?* (Дзеркало тижня, 05.09.2015, с. 9). Прочитавши

першу частину речення, ми не можемо зрозуміти його суть, проте після інтонації умовчання, розкодовуємо висловлення мовця. Журналісти можуть завдяки незавершеним синтаксичним конструкціям давати відповідь на відомі запитання, напр.: *Сталь гартується... сіллю* (Вінниччина, 04.12.2015, с. 6), вдаватися до неочікуваних поєднань, напр.: *Магія... у відрі* (Вінниччина, 16.12.2015, с. 6).

Об'єкт замовчування може бути виражений віддієслівним іменником, напр.: *До друкованого слова Григорій Дем'янишин був уважним з дитинства. А першу свою замітку в теплицькій райгазеті ще школярем надрукував про... розкрадання кормів* (Вінниччина, 25.12.2015, с. 4), інфінітивом, напр.: *Андрій Пишний закликає населення... думати* (Голос України, 18.04.2015, с. 10); *Підходить до мене один голова колгоспу – мудрий єврей – і благає... зробити в нього прискіпливу ревізію, нарахувати йому суму повернення у тисячах карбованцях, щоб він тим орденом міг «відбиватися», якщо хтось за чимось прийде, бо районні посланці під приводом вгощання обласних – дотягнуть колгосп, недостачі справді є* (Вінниччина, 25.12.2015, с. 4), особовим дієсловом, напр.: *У ньому йдеться про те, що «ми... не визнаємо такого керівника райдержадміністрації, що призначений супроти нашої волі, на угоду комусь»* (Голос України, 18.04.2015, с. 3). Журналіст свідомо приховує зміст листа, створює своєрідну інтригу, а потім відкриває його зміст читачеві. Схожу інтригу демонструє наступна незавершена синтаксична конструкція: *Цього разу він просив дозволу одружитися з їхньою донькою і... отримав благословення* (Голос України, 23.04.2015, с. 11). Респондент навмисно робить паузу і в такий спосіб акцентує увагу на відповіді батьків. Журналісти можуть замовчувати інформацію про психологічний стан мовця, вказуючи його дії, вчинки зумовлені ним, напр.: *Немає в нас більш домівки, – почувла у відповідь жіночий голос. І... оторопіла. Ледь змогла вимовити: Марина?! Марічко, ти?!* (Голос України, 23.04.2015, с. 10). Причиново-наслідкова взаємопов'язаність подій властива таким незавершеним синтаксичним

конструкціям: *Пам'ятаємо... і вимагаємо!* (Голос України, 24.04.2015, с. 7) (Ідеться про жертв масового знищення вірменів); *Наостанку Надія почула звучання церковного дзвону і... провалилася в чорну діру* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 15); *Обурились і... розійшлися* (Прапор Перемоги, 21.04.2015, с. 1) (Журналіст мав на увазі бойкот заготовлювачів сировини через низькі ціни на молоко); *Лиш закінчуються гроші* вона [«мобіллка» – О. К.]... *не балака* (Прапор Перемоги, 06.01.2015, с. 5). Дії не потребують пояснення і зумовлюються одна одною. Увагу акцентують завдяки інтонації на важливих процесах, діях. Журналісти досить активно використовують метафоричні дієслівні словосполучення в незавершених реченнях, щоб ще більше підсилити емоційне враження читача, напр.: *Він* [законопроект – О. К.] *був виписаний, погоджений з міністерствами... і досі покоїться в надрах АП. У ВР його так і не внесли* (Дзеркало тижня, 12.12.2015, с. 15). Інтонаційне замовчування простежується в такому незавершеному реченні: *Від щедрої душі, з добрим серцем... збирали кошти на лікування онкохворих земляків* (Вінниччина, 16.12.2015, с. 8). У незавершених синтаксичних конструкціях об'єктом замовчування є особові форми дієслова на *-но*, *-то*, напр.: *У ньому* [папірці – О. К.] *чорним по білому йшлося, що перевезення дітей через залізничний переїзд... заборонено, оскільки він нерегульований* (Україна молода, 02.12.2015, с. 9). Автор статті акцентує на тому, що «перевезення дітей через залізничний переїзд заборонено», а потім пояснює причину таких заходів безпеки.

Дуже рідко журналісти використовують незавершені синтаксичні конструкції, об'єктом замовчування яких є прикметники, напр.: *Але не це має стати мотиватором наявності цієї розкішної страви на вашому столі, а те, наскільки вишукана, смачна і... проста* (Україна молода, 14.10.2015, с. 11). Автор статті використовує протиставлення після замовчування, вживає оксюморон: «вишукана» і «проста», зосереджує увагу читача на тому, що страва досить проста у приготуванні.

Дещо активніше журналісти послуговуються числівниками для акцентуації читача на цифровому значенні, підкреслення його важливості, напр.: *Мієко Начаока почала займатися плаванням... у 82 роки* (Голос України, 08.04.2015, с. 6). За допомогою незавершеної конструкції респондент вказує на те, що ніколи не пізно займатися спортом, навіть у 82 роки. Мовець може зосередити увагу на конкретному приміщенні: *Ще більше здивування в жінки викликала пропозиція купити великий плазмовий телевізор. Оскільки відповіді на те, хто і коли має дивитися його у класі, не знайшлося, одразу було запропоновано ідею розмістити його... в одному із шкільних залів* (Голос України, 09.04.2015, с. 21). Поєднання заперечної частки *ні* з порядковими числівниками простежується в такій незавершеній конструкції: *Три способи провалилися. Обрати секретаря міської ради ніяк не можуть депутати Хмільника. Не вдалося цього зробити ні на першій, ні на другий... ні на третій сесіях* (Вінниччина, 18.12.2015, с. 10).

Суб'єктом умовчання часто стають займенники, пор.: *А прикидалась: «Я сестра... Ти – молодший брат по крові»* (Прапор Перемоги, 09.01.2015, с. 2); *Зрозумівши, що з такою кількістю нападників не впоратися, один із постраждалих побіг по допомогу до міліціонерів, але... вони не вжили жодних заходів* (Україна молода, 07.10.2015, с. 8). Завдяки займенникам увагу читача акцентують на особі, яка здійснює ту чи ту дію.

Задля створення своєрідної інтриги, як об'єкт замовчування обирають ціле речення чи фрагмент художнього твору, напр.: *Раптом краєчком ока я помітив якесь дивне ворошіння коло пічного димаря, що височіє над дахом однієї з хатин. Придивився й... «Между тем черт крался потихоньку к месяцу и уже протянул было руку схватить его, но вдруг отдернул ее назад, как бы обжегшись, пососал пальцы, заболтал ногою и забежал с другой стороны, и снова отскочил и отдернул руку»* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 15). Мовець зосереджує увагу читача на дієслові «придивився» і завдяки інтонації умовчання змушує задуматися над тим, що

побачив суб'єкт. Сполучник *й* створює інтригу, а фрагмент тексту з «Вечорів на хуторі біля Диканьки» Миколи Гоголя розкриває масштабну картину подій, що могли б статися в той вечір з головним героєм.

Досить рідко трапляються приголомшувальні незавершені синтаксичні конструкції, що вживаються задля здивування читача, напр.: *«Безмежні можливості»... кладовища* (Україна молода, 18–19.12.2015, с. 13). Незакінчені речення можуть містити у своєму складі градаційні сполучники, причому перший об'єкт називається свідомо, інший же після короткочасного умовчання зосереджує на собі увагу читача, напр.: *Плануючи мандрівку, можна забронювати не тільки житло, а й... спілкування* (Україна молода, 29.12.2015, с. 11). Журналісти прагнуть зацентувати увагу читачів не лише на об'єктах стилістичного зображення, а й на суб'єктах, напр.: *Перекроюватиме села... парламент* (Україна молода, 16.09.2015, с. 6). Інтонація падає на лексему «парламент», що надає їй пафосності і величності.

Отже, використання незавершених синтаксичних конструкцій у сучасній українській пресі сприяє зосередженню уваги читачів на конкретних фактах, створює мотивацію для подальшого прочитання та розкриття інтриги. Об'єктами та суб'єктами замовчування слугують здебільшого іменники та дієслова, спорадично – займенники, прикметники та числівники. Інтонація умовчання дозволяє читачу створити власну картину зображення, а потім побачити, як її відобразив журналіст, дещо змінити свої уявлення та враження.

2.1.4 Незавершені синтаксичні конструкції як констатаційні синтаксичні одиниці

Для зосередження уваги на конкретному факті, употужненні його важливості для респондента також використовують незавершені синтаксичні конструкції. Зазвичай констатують на факті, який не потребує подальшого

пояснення. Логічний наголос падає на останнє слово, фразу, що підсилює її важливість для читача.

На підставі проаналізованих періодичних видань, можна констатувати, що найбільшу увагу читача привертають незавершені конструкції, у яких останнім виступає іменник (об'єкт чи суб'єкт), напр.: *Прем'єра фільму «Горбоконики» Олександра Роу відбулася 31 липня 1941 року. **Вже була війна...*** (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 16). Автор статті нівелює події, висвітлені в першому реченні, й зосереджує увагу читача на війні. Ця лексема не потребує подальшого пояснення, оскільки є зрозумілою. Завдяки ситуації умовчання та логічному наголосу увагу читачів акцентують на другому реченні, тобто зміст попереднього речення стає менш важливим, напр.: *Чому сьогодні їх [людей – О. К.] мають позбавити їхніх конституційних прав?! **Це нонсенс...*** (Україна молода 09.09.2015, с. 6). Журналіст дає власну оцінку подій, яка відображає констатацію факту і не потребує обґрунтування. Подібну ситуацію демонструє наступне незавершене речення: *А ще – про Багача, який випросив в апостола Петра «палац з чистого золота, якого немає навіть в імператора» і «щоб на сніданок йому завжди подавали шоколад», – і що ж? **Таке життя виявилось пеклом...*** (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 19). Респондент указує на те, що забезпеченість та багатство не може гарантувати вам «райського» життя. Він подає оцінку та своєрідний наслідок такої діяльності – «пекло», що не потребує деталізації та пояснення. Увиразнення важливості «стежки пізнання» простежується в такій незавершій синтаксичній конструкції: ***Звісно ж, не для того, щоб селянам не знудьгувалось, а для того, щоб вони залучались до культури слова, до світла, що у слові, загалом до культури, щоб були національно свідомими, щоб у гору йшли («Я син народу, що вгору йде...») – стежкою пізнання...*** (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 14). Зосередження на фактах, які викликають у читачів неоднакові враження, на найменших деталях одягу, про які не варто говорити, потребує замовчування, напр.: ***Пам'ятаєте нескінченні виставки-продажі просто в театральних***

фойє, коли на фотографіях корифеїв, народних артистів висіла спідня білизна... (Україна молода, 23–24.10.2015, с. 14).

Використання прийменниково-іменникових конструкцій наприкінці речення сприяє зосередженню уваги на конкретних фактах, які є своєрідним підсумком усього сказаного журналістом вище, пор.: *Але робити рішучі кроки таки доведеться. Заради дитини, бо ж хочемо, щоб син мав гарну освіту, щоб йому пощастило у житті...* (Вінниччина, 11.12.2015, с. 7); *Та обман усе одно рано чи пізно викриється – і травма меншовартості залишиться на все життя...* (Україна молода, 08.09.2015, с. 15). Лексема «життя» є фокусом синтаксичної конструкції й об'єктом уваги читачів.

Нерідко незавершену синтаксичну конструкцію використовують задля іронії, пор.: *Ото тільки бійцям 51-ої ОМБр судимості роздадуть, показник зроблять, премії отримують і можна олів'є напихати в пузо...* (Україна молода, 16.12.2015, с. 9). Логічний наголос падає на іменник «олів'є» та прийменниково-іменникову конструкцію «в пузо», що свідчить про безтурботне життя. Журналіст навмисно використовує такий стиль викладу матеріалу, щоб наголосити на безкарності злочинців.

Фактом констатації може бути й дія, напр.: *Єдине, чого боюся, що можу розлюбити. Дуже цього не хотіла б...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 13). Респондент наголошує на додатковій дії та употужнює її важливість з-посеред інших. Виділення логічним наголосом лексеми «заборгувало» та підтвердження її важливості демонструється в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Підприємство мені заборгувало...* (Вінниччина, 16.12.2015, с. 10). Логічне виділення останньої лексеми, вираженої дієсловом, надає незавершеному висловленню ще більшої інтриги, напр.: *Наклен! А слідчі сумніваються...* (Україна молода, 03.11.2015, с. 7).

Незавершені синтаксичні конструкції можуть передавати впевненість респондента в сказаному, допомагають вирізнити вагомість певного факту, пор.: *А після того, як влада почала відкрито співпрацювати з Опозиційним блоком, сумнівів у правильності рішення про вихід з коаліції*

не лишилося... (Україна молода, 11–12.09.2015, с. 4); *Але хочу побачити оновлену, сильну, грамотну, не корумповану прокуратуру. Сподіваюся, до травня 2016 таки її і побачу...* (Україна молода, 16–17.10.2015, с. 4). У першому незавершеному реченні увагу читачів зацентровано на дієслові «не залишилося», тобто особа розчарувалася у владі і прийняла важливе рішення – вийти з коаліції. У другому – журналіст висловлює припущення щодо появи некорумпованої прокуратури. Емоційно виділяється дієслово «побачу».

Спорадично журналісти вживають низку незавершених синтаксичних конструкцій, акцентуючи передусім на конкретних ознаках об'єктів, а потім – діях, напр.: *Певен, будуть ще й виправдальні вироки... На жаль, інших перемелють...* (Україна молода, 16.12.2015, с. 9). У першому незавершеному реченні мовець зосереджує увагу на прикметнику «виправдальні», у другому – на дієслові «перемелють».

Об'єктом констатації факту можуть бути й прислівники, пор.: *Хліб Люба випікає сама, бо ж купити його ніде, хіба в Темлинці податися, а їм однієї хлібини вистачає надовго...* (Вінниччина, 11.12.2015, с. 7); *Нелегко було в ті часи, а ще гірше зараз...* (Вінниччина, 11.12.2015, с. 7); *Де здобути освіту кухаря, я не знала, але підказали подруги, які навчалися в Крижопільському професійному будівельному ліцеї. Тож вирішила приїхати саме сюди...* (Вінниччина, 18.12.2015, с. 12); *Клубок у горлі стоїть досі...* (Україна молода, 16.12.2015, с. 9). У першій незавершеній синтаксичній конструкції автор статті акцентує на тривалості часу, в другій – на моменті мовлення, в третій – на конкретному місці, в четвертому – на протяжності дії.

Отже, журналісти використовують незавершені синтаксичні конструкції задля констатації факту, привернення уваги читачів до конкретного об'єкта, суб'єкта чи події. Вони виокремлюють та підсилюють важливість іменників, прийменниково-іменникових конструкцій, дієслів,

прикметників та прислівників, мотивуючи читачів до подальшого прочитання.

2.1.5 Незавершені синтаксичні структури без вказівки на об'єкт висловлення

Найактивніше журналісти використовують незавершені синтаксичні конструкції, у яких відсутнє пояснення об'єкта висловлення (Додаток 1). Вони фокусують увагу читача на цьому об'єкті висловлення, проте не виокремлюють його особливостей, додаткових дій та ознак, чим створюють відповідну інтригу для зацікавлення читача.

Об'єктом уваги найчастіше виступають іменники, напр.: *На дно йти не хочемо. І не маємо права з огляду на історію нашого заводу...* (Голос України, 08.04.2015, с. 12). Респондент уникає пояснення про історію заводу, але завдяки незавершеній синтаксичній конструкції посилює його важливість. Подібну ситуацію демонструє таке незавершене речення: *Дисонансом у новому порядку звучить слово «біженці», яким називають переважно людей, котрі вимушені залишити свою країну, а не внутрішньо переміщених осіб...* (Дзеркало тижня, 04.07.2015, с. 11). Автор статті не деталізує семантичного значення внутрішньо переміщених осіб. Його головним завданням було наголошення на біженцях та їхній ролі в суспільстві. Іменники можуть вживатися поряд з незавершеним порівнянням: *Сакура стара – невже справді зацвіла? Спогад, ніби дим...* (Дзеркало тижня, 22.08.2015, с. 3). Респондент наголошує на спогаді та порівнює його з димом, але причину його виникнення замовчує. Замовчування причини направлення воїнів до військової прокуратури відображено в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Воїнів і далі совають у військову прокуратуру Луцького гарнізону...* (Україна молода, 16.12.2015, с. 9). Акцентування на обстрілах без деталізації місця їх ураження простежується в такому незавершеному реченні: *Тільки-но рух через зруйновані залізничні переходи відновлювався, негайно поновлювали і обстріли...* (Дзеркало тижня,

05.09.2015, с. 9). Натомість замовчування відомостей про суб'єкта висловлення демонструє така незавершена конструкція: *Тут-таки – шати [золоті ризи – О. К.] до Дегтярівської ікони Божої Матері, які створені на коштів Івана Мазепи...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 14). Постаць гетьмана Івана Мазепи відома для читача, тому журналіст уникає детальної розповіді про нього. Подібну ситуацію відображає й таке незавершене речення: *І кийським «Генералам», які цього року волею долі стали провідними столичними ХК, треба дуже багато попрацювати, щоб повернути на свій бік фанатів старого доброго «Сокола»...* (Україна молода, 29.09.2015, с. 8). Читачі знають про всеукраїнську молодіжну громадську організацію «Сокіл», яка ставить за мету розбудову українського суспільства та держави на засадах сучасного українського соціал-націоналізму, тому ця лексема не потребує деталізації та пояснення. Нерідко незавершені синтаксичні конструкції мають метафоричне звучання, напр.: *Містечка мого оптимізму...* (Україна молода, 11.11.2015, с. 13). Зазвичай їх використовують у заголовках для привернення уваги читачів.

Досить часто уникають, замовчують певні ознаки, особливості, зокрема ознаки праці, особливості приготування куті тощо. Пор.: *Ліс росте століттями, життя цілого покоління не вистачить, аби побачити хоча б підлітковий вік своєї праці...* (Україна молода, 22.12.2015, с. 7); *Смак тієї, за рецептами моєї прабабусі, куті я сама вже встигла з дитинства вподобати, коли на Святвечір мій тато особисто заправляв макітру розпареним маком...* (Пенсійний кур'єр, 02.08.01.2015, с. 13). Респондент може не завершити власне висловлювання через власні спогади, напр.: *Поділилась передсвятковим настроєм із газетою й подумала: може, моя згадка навіє ще комусь різдвяні спогади дитинства, а молоді й дітям колись прислужиться в їхньому житті..* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 13). Мовець може зосередити увагу на певному об'єкті висловлювання, уникаючи його деталізації, адже в попередньому реченні про це вже зазначалося, напр.: *Ще в 1992 року я прийняв присягу на вірність Україні, що*

стала моєю другою батьківщиною. *А в березні цього року зі зброєю в руках пішов виконувати присягу...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14). Деякі з незавершених речень за своїм змістом є зрозумілими для читача та не потребують пояснення, напр.: *За один рік, здається, прожила ціле життя...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14); *Тетяна сказала тоді: «У моєму світі все перевернулося. Але це мій світ...»* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14); *Їхня частина стояла поруч із відібраним півостровом, коли Тетяна вперше привезла чоловікові на вихідні домашні гостинці...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14). Відсутність пояснення об'єкта висловлення простежуємо і в такому незавершеному реченні: *Коли господар облаштовує своє обійстя, він неодмінно шукає воду, крізь щільні нашарування століть пробивається до життєдайного струмка...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 1). Відповідь бійця про страх війни містить деяку незавершеність, адже респонденту важко згадувати ті важкі часи, пор.: *Чи було страшно на війні? Каже, що рідко. Звісно, йому, як і всім, хотілося повернутися додому живим та неушкодженим, та справжній страх проймав молодого командира лічені рази...* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 14). Виокремлення певних об'єктів з-посеред низки інших можна помітити в такому незавершеному реченні: *Звісно, скоро вже матимемо нові статистичні дані за підсумками всього 2014 року. Та ж головне не цифри, а тенденції...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 11).

У незавершеній синтаксичній конструкції *Миколо Сергійовичу, дестабілізація валютного ринку та фінансової системи, що тривала упродовж минулого року, завдала українській економіці значних збитків. Звісно, це починалось і на ринку праці...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 11) мовець навмисно вказує на початкові етапи руйнування економіки та замовчує подальшу її деструкцію. Журналісти можуть використовувати незавершені речення задля уникнення повтору уже сказаного, напр.: *Якщо ми ввійдемо у Різдво з чистим сумлінням і відкритою душею, і нам'ятимемо про присутність Бога, то Він обов'язково нам щось скаже.*

Наше завдання – почути Його голос... (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 13). Читач підсвідомо продовжує незавершену думку «голос, який скаже». Але ж знову ж таки існує певна інтрига, адже нам не вдається повністю реконструювати думку респондента, тому відчувається своєрідна незавершеність висловлення. Подібна ситуація простежується і в такій незавершеній конструкції: *Чи правий дослідник, чи прибрехав трохи, але без гарного козла...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15). Логічний наголос падає на лексему «козла», створює інтригу та дозволяє читачу самостійно продовжити висловлення «і в малому господарстві не обійтися». Проте це не дозволяє нам стверджувати, що саме так висловився мовець.

Уникнення пояснення про об'єкт мовлення відображають незавершені речення на зразок: *Мабуть, особливо актуальна ця проблема у контексті реформування пенсійної системи і запровадження накопичувального рівня...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 5); *Отак зійшлися у часі і ці два чергові освідчення в любові до рідного краю: нещодавно, з нагоди 80-річчя з дня народження Василя Симоненка, країна ще і ще раз перечитувала його невмирущі поетичні рядки й о цій же порі відбулася презентація нового роману нашого сучасника Василя Шкляра, яка також не залишилася без суспільної уваги...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 13). У таких реченнєвих ілюстраціях журналіст уникає пояснень про процеси реформування пенсійної реформи, про особливості презентації нового роману В. Шкляра.

Респонденти часто залишають поза увагою читачів причини, які зумовили певні події, адже за допомогою контексту вони можуть їх встановити самостійно, пор.: *У багатодітній родині чисто буває тільки у вазочці з-під цукерок...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 14). Читачі розуміють, що цукерки з'їдають діти. Уникнення деталізації відомостей про конкретних родичів продемонстровано і в такій незавершеній конструкції: *До Альони взагалі варто лише дорогу перейти, тож родина частенько розпочинає день із спільного чаювання або чашечки кави, до речі, найчастіше запрошує зять...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 14). Задля

уникнення додаткових думок про об'єкт і конкретизації лише на ньому журналісти використовують незавершені синтаксичні конструкції на зразок: *Для матері всі діти однаково дорогі, -- відповів Олег Костянтинівич. – А коли із цією ж міркою підходити до літаків? Що вдієш, є дитина, яка мені особливо дорога. Це АН-2...* (Пенсійний кур'єр, 25.02.2015, с. 11).

У мові сучасної української преси спорадично функціонують ланцюгові незавершені структури, кожна з яких не містить пояснення чи деталізації об'єкта, напр.: *Я, напевно, тут найвільніша людина, незважаючи на те, що сиджу в клітці, я маю право говорити... А вам затикають рота...* (Голос України, 22.04.2015, с. 7). Мовець замовчує відомості про зміст висловленого, лише з контексту можна здогадатися, що йдеться про свободу. Посилує вислів використання фразеологізму «затикають рота», який звучить як докір владі.

Значно рідше для зосередження уваги читача використовують займенники, пор.: *Водночас немає відчуття повної відчуженості від життя, непотрібності, туги, самотності. Адже узбіччя не саме собою...* (Пенсійний кур'єр, 20–26.02.2015, с. 15); *На Донбасі працювали за куди вищу зарплату, ніж тут...* (Голос України, 30.04.2015, с. 10); *Ще не любить під'їдати після когось – гидує чи що...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15); *Зрозуміти весь біль цих молодих людей, котрі бачили війну, передусім, у плані свого майбутнього, можуть старі ветерани, стара гвардія. Ми також свого часу пройшли через усе це...* (Пенсійний кур'єр, 13–19.02.2015, с. 4). У першому незавершеному реченні наголошується на тому, що узбіччя знаходиться у зв'язку з іншими об'єктами, проте з якими ми чітко встановити не можемо, в другому – замовчується локація; в третьому – можна простежити гіпотезу, яка відображає те, що коза перебірлива в їжі. В четвертій незавершеній синтаксичній конструкції вказівний займенник *це* передбачає розгорнення думки, проте задля уникнення повтору журналісти використовують умовчання.

Зосередження уваги читачів на прикметниках та відсутність їх деталізації чи пояснення простежується в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Росія воює не з Україною, Росія воює з усією Європою, з усім цивілізованим світом. І тому ця країна історично приречена...* (Голос України, 29.04.2015, с. 11). Респондент уникає вказівки, на що приречена Росія, але читач підсвідомо знаходить пояснення «приречена на поразку, вимирання». Проте він не може достеменно знати, що саме мав на увазі мовець. Подібні ситуації використання прикметників демонструють незавершені речення на зразок: *Технологія різна, але наслідки для населення схожі... Японців цікавить наш досвід подолання наслідків аварії на ЧАЕС* (Голос України, 29.04.2015, с. 6). Мовець уникає детального пояснення про подібність наслідків вибухів на атомних електростанціях, адже читач ознайомлений з ними та може самостійно їх порівняти.

Незавершена синтаксична конструкція може бути також підсумком попередніх речень і відображати загальний стан суб'єкта мовлення, пор.: *Грошей немає, квартири в Горлівці нині продають за безцінь – три тисячі доларів! І то ніхто не купує. От і сидить там бідолашний...* (Голос України, 30.04.2015, с. 10). Подібну ситуацію демонструє наступне незавершене речення: *На Майдан дрова звозилися вночі. Попереду їхала ще одна машина – видивляла патрулі. Зараз усе сприймається як гра в солдатика. Тоді емоції були сильні...* (Дзеркало тижня, 07.11.2015, с. 11). Респондент зосереджує увагу читача на прикметнику «сильні», який пояснює нагнітання ситуації на Майдані, контроль влади за діями людей. Замовчування відомостей про особливості гри актора на кіноекрані в ролі святого та причин популярності об'єкта зображення й орієнтації на категоричну позицію селян простежується в таких незавершених синтаксичних конструкціях: *Чула про Ентоні Гопкінса, хоча не думаю, що актор з оscarоносним реноме вбивці-канібала вдалий вибір на роль святого...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 16); *Борівчани переконані: їх криничка нічим не гірша. От тільки менше відома...* (Вінниччина,

09.12.2015, с. 7). Висловлення припущення без аргументації доказів та зосередження уваги на прикметнику «фірмовий» демонструє незавершена синтаксична структура на зразок: *Можливо, хліб без дріжджів стане вашим фірмовим...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 15). Уникнення пояснення причини певних ознак об'єктів зображення відображено в такому незавершеному реченні: *Чого лишень на світі не буває, коли козячий достаток не такий вже щедрий...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15). Респондент применшує ознаку характеристики «козячого достатку».

Об'єктом акцентуації уваги читачів можуть бути числівники, напр.: *Дбаючи про рідну школу, в якій працюють десятиліттями, вони також на рівні із батьками могли вносити туди по двісті – п'ятсот гривень...* (Голос України, 09.04.2015, с. 21). Респондент уникає пояснення, на які цілі використано кошти, наголошуючи тільки на важливості суми. Зосередження уваги читачів на кількості днів, замовчування та подання оцінки зображуваних подій продемонстровано в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Взагалі-то, мати резерв у форс-мажор (а війна, з можливим погашенням енергосистеми, ним є) менше місяця (за стандартами НАТО потрібно взагалі 90 днів)... оптимістично, що вже там казати (резерв дизельного палива на три тижні, а раніше був на 12 днів)* (Дзеркало тижня, 10.10.2015, с. 9). Концентрування уваги читачів на віці особи та уникнення пояснень про події, які відбулися в ті роки в житті героїні, відображено в такому незавершеному реченні: *Уявіть, весь Київ тоді був обклеєний афішами з моїм [Таїсія Литвиненко – О. К.] портретом, а мені не було й двадцяти...* (Пенсійний кур'єр, 13–19.02.2015, с. 13).

Об'єктом акцентуації уваги журналістів можуть стати й дієслова. У незавершеній синтаксичній конструкції: *Є й інші випадки – коли людина, яка вчинила вбивство, може полишити тіло жертви і відразу після злочину поїхати з друзями розважитися...* (Дзеркало тижня, 18.07.2016, с. 13) логічним наголосом виділено інфінітив «розважитися». Респондент уникає подальшого пояснення дії. Незавершене речення може слугувати й

підсумком попередніх висловлень мовця, напр.: *Але, як на мене, немає такої доцільності, котра б виправдовувала втрату людяності. Один раз виправдаєш – і перестанеш бути людиною. А назад уже не повернутися...* (Дзеркало тижня, 04.07.2015, с.1). Використання інфінітива в поєднанні з заперечною часткою *не* відображає безповоротність подій.

Відображення емоційного стану мовця та замовчування щодо об'єкта висловлення простежується в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Коли він у п'ять років вчився колоти дроба, мені довелося хвилюватися...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 14). Читач здогадується, що мовцю довелося хвилюватися про здоров'я хлопця. Нерідко журналістові доводиться акцентувати на дії, а не на об'єкті її вчинення. За таких обставин він навмисне уникає експлікатора синсемантизму, пор.: *Домовлятися і знову домовлятися...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 9).

Іноді, навпаки, журналісти замовчують причини виникнення певного явища, акцентуючи на конкретному факті, напр.: *У нас слово «бюджетними» – синонім слова «невдахи». Та все ж таки вони залишаються...* (Дзеркало тижня, 05.12.2015, с. 3). Для респондента важливим є реальний стан. Подібну ситуацію демонструє така незавершена синтаксична конструкція: *Зокрема, 1984 року німецький письменник Генріх Белль, нобелівський лауреат 1972 й президент Міжнародного ПЕН-клубу, разом з іншими німецькими письменниками надіслав тодішньому генеральному секретареві ЦК КППС Костянтиніві Черненку телеграму про загрозовий стан здоров'я Стуса. Відповіді не було...* (Пенсійний кур'єр, 04.09.2015, с. 8). Журналіст подає реакцію влади на певні обставини, проте не коментує причин їхнього виникнення. Так само і в незавершеному реченні: *Боєць-доброволець Едмонд Саакян віддав на спільну справу миру в країні близько 200 тис. грн. особистих заощаджень, на своєму автомобілі возив на фронт усе, що було потрібно...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14). Спостерігаємо навмисне уникнення деталізації об'єктів, потрібних для фронту. Респондент використовує в ролі узагальнювального слова займенник

усе. Журналісти часто використовують незавершені синтаксичні конструкції як підсумок сказаного раніше, напр.: *Температура тоді вдень навряд чи сягала 15 градусів. Уранці у своїй 20-й камері ми з Балісом Гаяускасом бачили лід на шибках. А Стус же не мав чим укритися. **І енергії, що зігрітися, не мав...*** (Пенсійний кур'єр, 04.09.2015, с. 8). Автор статті зосереджує увагу читачів на безвихідному становищі Стуса. Логічний наголос падає на дієслово в поєднанні із заперечною часткою *не* «не мав», що підсилює мовну експресію. У незавершених синтаксичних конструкціях: *Їх [пластини подільських міст і містечок – О. К.] за шалені гроші із приватних колекцій продають нинішні власники таким же любителям старовини. **На жаль, поки що нічого повернути не вдається...*** (Вінниччина, 25.12.2015, с. 2); *Зараз прямо повз два ставки, там нагорі й стояв кочубеївський маєток, до Полтавської траси добіжиш, потім одразу ліворуч повз ворота, за три кілометри ліворуч і буде хутір Проні. **Там усе й побачиш...*** (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 15) увагу читачів зосереджено на словосполученні «не вдається повернути» та лексемі «побачиш», що підсилюють важливість сказаного мовцем, відображають його позицію.

Респондент може закодувати свої побажання завдяки незавершеним синтаксичним конструкціям, напр.: *3 Днем народження, мила сестричко. **Хай все збудеться потім, що не встигло...*** (Прапор Перемоги, 08.05.2015, с. 7). Читач підсвідомо продовжує висловлювання мовця «що ще не встигло здійснитися», але все це лише здогадки.

Нерідко журналісти свідомо замовчують причини певної низки подій, стану осіб тощо. Пор.: *Там один друг запропонував жити в його квартирі, поступово виплачувати її вартість. **Минулої осені мали саме все виплатити та прописатися, але не встигли...*** (Голос України, 30.04.2015, с. 10); ***Злитися, звинувачувати...** – міг би, але робити цього не буду* (Голос України, 15.04.2015, с. 8). У першому незавершеному реченні зміст посилено за допомогою поєднання з дієсловом «не встигли», у другому –

шляхом переміщення фокусу уваги з причини виникнення певного стану на дію.

Уникнення пояснень про важку роботу волонтера-водія, який постачає продукти та речі першої необхідності на передову продемонстровано в такому незавершеному реченні: *Не можу я перестати займатися цією роботою. Туди, куди я їжджу, ніхто не їздить...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14). Прислівник «ніхто» та дієслово «не їздить» увиразнюють небезпечність такої роботи.

Інтенції журналістів нерідко допомагають втілювати фразеологізми, пор.: *А якщо тільки лежати боком, то вже діла не буде...* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 14). Такі образні вислови орозмовлюють газетний контекст, інтригують його. Фокусування уваги на дієслові простежується і в таких незавершених синтаксичних конструкціях: *Кожен хотів сфотографуватися разом з нами. Це надихає...* (Прапор Перемоги, 10.04.2015, с. 2); *А ви уявіть, до нас, не зірок – простих бійців, які тільки виконують свій обов'язок перед українським народом, підходили діти і просили автограф. Це зобов'язує...* (Прапор Перемоги, 10.04.2015, с. 2). У першому незавершеному реченні пропущений експлікатор синсемантичної дієсловоназви процесуального денотата «надихає на щось» [44, с. 128], в другому – читач підсвідомо продовжує висловлювання «зобов'язує боротись за Україну».

Залежно від контексту замовчуватись можуть різні фрагменти дійсності, передусім це уникнення конкретизації причин відступу, поштовху, що сприяє подальшій дії журналіста, уникнення тавтологій тощо. Пор.: *Викликана на підтримку Національна гвардія не ризикнула загострювати ситуацію й відступила...* (Україна молода, 25–26.09.2015, с. 4); *Припустимо, я знайшов платформу (хоча це було складно), тепер знову мушу кудись лізти... Оце життя, оце процес* (Дзеркало тижня, 18.07.2015, с. 11); *Кажуть, тих хто відслужив сім місяців, демобілізують. Мабуть, і я попаду...* (Голос України, 22.04.2015, с. 9).

Спорадично журналісти використовують декілька незавершених синтаксичних конструкцій, які безпосередньо залежать від контексту, напр.: *Чому з'явилися найвиразніші казки саме в часи лихоліть? Певно, щоб душа не зачерствіла... Адже світ прекрасного та віра в диво покликані її врятувати, – пояснюють психологи. Без натхнення суспільство скисає...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 16). Спочатку мовець переносить акцент на зачерствіння душі, а потім на погіршення настрою суспільства, його нудьгу та байдужість.

Меншою мірою респонденти зосереджують увагу на головній думці завдяки прислівникам, пор.: *А далі, хотілося б сподіватися, що це буде 2016-го, – ситуація стабілізується, а з 2018 року, вона поліпшиться. Доволі оптимістично...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 11); *Вона йде до іншого життєдайного джерела, де за переплетінням звичаїв і традицій наших пращурів, національних ритуалів і символів, за розмаїттям написаних, але всіма визнаних побутових правил постає неповторний світ уявлень і сподівань, невгамовне бажання впорядкувати й покращити світ. унести в нього ясність і довершеність. Те, чого ми шукаємо й досі...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2105, с. 1). У першій незавершених синтаксичній конструкції продемонстровано позицію респондента щодо майбутнього України, а в другій – створено своєрідний підсумок висловленому вище та зацентровано на протяжності пошуків. Відображення особистої оцінки мовця щодо пенсійних операцій простежуємо і в такій незавершених синтаксичній конструкції: *А ще людей нерідко цікавить порядок переведення виплати пенсій через банківські установи, і це, до речі, доволі прикметно...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 4). Респондент намагається употужнити важливість сказаного, тому використовує умочання.

Отже, журналісти найактивніше використовують незавершені синтаксичні конструкції, в яких відсутнє пояснення об'єкта висловлення. Об'єктом уваги читача можуть стати іменники, прикметники, числівники, дієслова, прислівники. Зазвичай респонденти уникають пояснення причин

певних явищ та дій, замовчують характерні ознаки об'єкта чи суб'єкта зображення, не висвітлюють уже відомих для читача відомостей або ж тих, про які він міг дізнатися з контексту попереднього речення. Такі незавершені синтаксичні конструкції використовують для інтригування читача, надання йому можливості висловити своє припущення щодо об'єкта замовчування, а також з метою уникнення тавтології в газетному тексті.

2.1.6 Незавершені синтаксичні конструкції з розгорнутим змістом висловлення в наступному реченні

Журналісти активно використовують незавершені синтаксичні конструкції для їхнього змістового виділення (Додаток 1). Вони навмисно не завершують висловлення, а потім подають деталізуючи його в наступному реченні. Такі дії інтригують, дозволяють читачеві дати власне пояснення тим чи тим обставинам, а потім ознайомитися з думкою респондента.

У незавершеній синтаксичній конструкції *А жителі Капкари дивувалися тим «марсіанським» рослинам, бо зроду такого не бачили... Холоди не давали квітам відцвісти, а насінню визріти* (Дзеркало тижня, 14.11.2015, с. 11) логічний наголос падає на дієслово «не бачили» та виділяє його з-поміж інших, надає особливої ваги. Подібну ситуацію демонструє також наступне незавершене речення *Вже ніхто нікуди не летить... Україна закриває свій авіапростір для «Аерофлоту», «Трансаеро», а також транзитні польоти підозрілих російських «бортів»* (Україна молода, 29.09.2015, с. 12).

Не менш активно використовують незавершені синтаксичні конструкції, які акцентують на об'єктах роздумів, які зазвичай виражені прийменниково-іменниковими конструкціями, напр.: *Тим часом на півострові... Криму замінюють цінники* (Україна молода, 29.09.2015, с. 15); *Тобто, всі розуміли, що вони [трудовий колектив – О. К.] роблять і кому допомагають. Та й дітки з інтернату... Ви ж бачили, які вони добрі й чемні: як вони нас зустрічали, вітали, допомогли все поносити* (Вінниччина,

23.12.2015, с. 3); *Та головне в цій історії – аж ніяк не спецефекти... Це казка про благополуччя. В центрі уваги – високі почуття* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 16). Увага читачів може акцентуватися на суб'єктах зображення, напр.: *Хоч я переконаний атеїст... Як комуніст домагався відкриття церкви у рідному українському селі* (Україна молода, 23.12.2015, с. 7).

Синтаксична конструкція може завершуватись і на службовій частині мови, напр.: *Для мене режим – це насамперед сонні харчування. А там уже кому як... Хтось шарфиком обмотається, і йому краще, а хтось валер'яночки на ніч прийме* (Дзеркало тижня, 05.12.2015, с. 14). Учасник інтерв'ю акцентує на різних способах здорового способу життя та боротьбі з хворобами.

Спорадично в незавершених реченнях увагу зосереджують на прислівниках, які відображають страх, напр.: *На той час до дров уже додавалося багато різного. І було справді страшно...* [за дітей – О. К.] *Біля під'їзду чатувала машина «Беркуту»* (Дзеркало тижня 07.11.2015, с. 11). У наступну реченні журналіст пояснює причину страху дітей – чатування машини «Беркут». Протилежна ситуація висвітлена в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Здавалося б, ринок зростає, влада періодично підставляла плече економіці, що здавала позиції, і на тлі ризиків розвалу ЄС (згадуємо Грецію) все це виглядало не так страшно... Доки, доки не настав час погашати кредити, взяті під інвестиції в акції й не тільки* (Дзеркало тижня, 05.09.2015, с. 7). У наступному реченні актуалізуються причини страху і побоювань влади. На противагу вище сказаному, прислівники, які входять до складу незавершених синтаксичних конструкцій можуть передавати радість, веселість, причини якої названі журналістом в наступному реченні, напр.: *Як були ми малі, то було нам весело... Тато приносив дідуха, мама варила кутю: давала маку, кришила ножем горіхи й цукрувала* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 11). Діти раділи від священного дійства – підготовки до різдвяної вечері.

Досить цікавими є незавершені синтаксичні конструкції, які складаються з одного слова, наприклад, заперечного сполучника *але*, що «підсилює протиставлення і демонструє тісний зв'язок з наступним контекстом» [37, с. 257]. Потім подають низку пояснювальних конструкцій, складних за своєю будовою, напр.: *Що стосується ротних психологів, вони потрібні. Але... 1. Її слід заздалегідь підготувати на три ситуації – роботу з солдатами в бою; діагностику бійців, роботу солдатів поза боєм, підготовка. 2. Визначити, що ротний психолог не бере особистої участі в бою. 3. Надати їм офіцерське звання...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 11). Заперечний сполучник має і наступне незавершене речення: *Хоч стрес – і не хвороба, однак... Прості доступні правила здані запобігти депресії і наповнити життя радістю та спокоєм* (Україна молода, 10.11.2015, с. 10). Респондент акцентує на низці способів запобігти хворобі.

Отже, завдяки незавершеним синтаксичним конструкціям журналісти можуть зацікавити читача, а потім подати основний зміст висловлення в наступному реченні чи реченнях. Зазвичай, об'єктами змістового виділення в незавершених реченнях стають іменники, дієслова, меншою мірою – прислівники та службові слова.

2.2 Функціонування незавершених синтаксичних одиниць у ролі заголовкових комплексів

Незавершені синтаксичні конструкції часто вживаються в заголовках з метою привернення уваги читачів, фокусування їх на певній проблемі, ідеї, яка буде розкрита в статті. О. С. Попов пише, що «поряд з номінативними заголовками, які поширені в розмовному мовленні, активніше використовуються заголовки, які можна співвіднести з окремим ізольованим членом речення, частиною речення» [79, с. 102]. Незавершені речення журналісти можуть використовувати для відображення перестороги, напр.: *Пам'ятайте, що є Бог...* (Вінниччина, 18.12.2015, с. 9). Автор статті не завершує висловлення для того, щоб кожен читач зрозумів, що за свої гріхи

може бути покарний. Є заголовки, які не потребують завершення думки, адже з контексту стає зрозумілим його сенс, пор.: *Шукаємо правду про земляків-патріотів...* (Вінниччина, 09.12.2015, с. 7); *Влада у бізнес не втручається...* (Вінниччина, 04.12.2015, с. 2). Кожен заголовок звучить як встановлений факт і не потребує детального пояснення. На противагу цьому твердженню у ЗМІ вживаються незавершені речення, які входять до складу заголовків і мають неповний зміст, який можна простежити лише в статті, напр.: *Мовлене слово...* (Дзеркало тижня, 19.02.2015, с. 14). Вираження душевної тривоги й переживання відображено в такій незавершій конструкції: *Душею плачемо разом з вами...* (Прапор Перемоги, 30.01.2015, с. 1). Незавершені синтаксичні конструкції можуть пояснювати фразеологізми, визначати головну думку статті: *А віз і нині там, або Продовження історії про те, як доводиться правду шукати...* (Дзеркало тижня, 07.11.2015, с. 4). Пояснення метафоричного вислову часто відбувається завдяки незавершеним реченням, напр.: *«Сіра зона» війни: ненависть vs віра, любов...* (Дзеркало тижня, 05.12.2015, с. 1). У заголовках активно використовуються незавершені конструкції для втаємничення і привернення уваги, напр.: *Постмайданна благодійність: підсумки року і... мрії* (Дзеркало тижня, 12.12.2015, с. 15). Нерідко в заголовкових комплексах простежуємо біль і переживання через втрату близьких, героїв, руйнування міст та сіл, пор.: *Юрій обіцяв повернутись живим...* (Прапор Перемоги, 17.07.2015, с. 1); *Біль втрати не згасне у наших серцях...* (Прапор Перемоги, 03.03.2015, с. 2); *Нині твої танки нищать села...* (Прапор Перемоги, 20.02.2015, с. 4); *Якщо батько не повернувся з АТО...* (Пенсійний кур'єр, 22.06.2015, с. 1). У першому висловленні завдяки використанню незавершеної структури звучить марна надія на повернення батька, у другому – невимовний біль втрати бійців АТО, у третьому – звертання до «брата Кремля» з докором та зневагою, у четвертому – безвихідність ситуації. Констатація факту простежується в таких незавершених синтаксичних одиницях: *Для терористів вони – мішені...* (Голос України,

15.04.2015, с. 8); *Познайомив Інтернет...* (Голос України, 16.04.2015, с. 10); *Наступ на свободу триває...* (Голос України, 08.04.2015, с. 9); *Зійшлися через століття...* [колишні і теперішні захисники України – О. К.] (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 2); *На труднощі уваги не звертали...* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 14); *Плюс сім роців...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 14); *Не заспокоюся, поки не настане мир...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14); *Почалося все на Різдво...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 11); *Перспективні плани не зобов'язують громади об'єднуватися...* (Прапор Перемоги, 22.06.2015, с. 1); *Хакасія горить...* (Голос України, 15.04.2015, с. 11). Кожна заголовкова незавершена конструкція дозволяє простежити проблему, яка розкриватиметься в статті. Незавершені речення мотивують читача до прочитання, дозволяють глибше осмислити проблему, подумати над фактами та довести або спростувати тему статті.

Особливу увагу читачів викликають питальні незавершені конструкції заголовків, пор.: *Чого на світі не буває...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15); *Де твоя усмішка...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 14). Журналісти навмисне не використовують знак питання, а ставлять три крапки, щоб дати можливість реципієнту продумати кожне слово, зважити, а після прочитання статті аргументувати свою думку.

Невизначеність висловлення простежується в незавершених конструкціях на зразок: *Вища сила посприяла...* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 14). Журналіст інтригує читача, замовчує те, чому посприяла вища сила. Пояснення змісту незавершеного речення може розкриватися в підзаголовку, зокрема: *Пенсіонери вибирають...* (*Вибір між роботою і пенсією*) (Прапор Перемоги, 03.04.2015, с. 1).

Отже, незавершені синтаксичні конструкції у ролі заголовкових комплексів акцентують на важливих подіях, предметах, ситуаціях, чим інтригують, зацікавлюють читача, надають висловленням конотації втаємничення.

2.3 Висновки до розділу 2

Спираючись на класифікації незавершених синтаксичних конструкцій відомих мовознавців, ми створили власну, враховуючи функціонально-семантичний аспект.

Найчисленнішим типом є незавершені синтаксичні структури без вказівки на об'єкт висловлення (28%) (Додаток 1). Зазвичай респонденти уникають пояснення причин явищ та дій, замовчують характерні ознаки певного об'єкта чи суб'єкта зображення, не подають раніше відомих читачеві фактів чи тих, про які він міг дізнатися з контексту. Такі незавершені синтаксичні конструкції використовують для того, щоб дати змогу читачеві висловити власне припущення щодо об'єкта замовчування, поміркувати, розширити асоціативний ряд, а також уникнути повторів чи тавтології у публіцистичному викладі.

Менш уживаними є незавершені синтаксичні структури як засоби обмеження переліку життєвих реалій (22%). Зазвичай їх використовують для обмеження переліку предметів, об'єктів чи суб'єктів зображення, явищ природи, подій та станів. Такі синтаксичні одиниці нерідко сприяють уникненню тавтології та конкретизації вислову.

Так само часто вживаються незавершені синтаксичні конструкції, метою яких є привернення уваги читачів до цікавих фактів (15%), чим створюється ефект інтриги.

Дещо рідше у газетному контексті функціонують незавершені синтаксичні конструкції, зумовлені психологічним станом мовця (13%). Їхнє вживання у сучасній українській пресі безпосередньо пов'язано з бажанням журналіста передати психологічний стан заклопотаності, переживання, розчарованості респондента. На підставі обстеженого матеріалу робимо висновок про те, що найбільшу кількість становлять незавершені синтаксичні конструкції, зумовлені глибоким переживанням мовців через втрату близьких, смерть героїв – захисників України.

Для зацікавлення, інтригування читачів, втаємничення висловлення використовують незавершені синтаксичні одиниці в ролі заголовкових комплексів (10%).

Для констатації фактів журналісти також послуговуються незавершеними синтаксичними конструкціями, проте роблять це зрідка (7%), коли потрібно зосередити увагу на конкретному факті, употужнити його важливість для респондента чи читача.

Досить спорадично в газетному контексті функціонують незавершені синтаксичні конструкції з розгорнутим змістом висловлення в наступному реченні (5%). Завдяки таким синтаксичним одиницям журналісти можуть зацікавити читача, а потім подати основний зміст висловлення в наступному одному чи кількох реченнях.

РОЗДІЛ 3

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА НЕЗАВЕРШЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У МОВІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

3.1 Препозиційні, інтерпозиційні та постпозиційні незавершені синтаксичні конструкції

В усному мовленні незавершеним реченням властивий інтонаційний малюнок, у писемному мовленні лише знаки пунктуації виділяють їх. З цього приводу В. І. Пітель зазначає, що «пунктуаційний знак «три крапки» вважається основним маркером структурної, змістової та інтонаційної незавершеності цих синтаксичних конструкцій і, залежно від його типу щодо місця обірваності (переривання, усічення), може стояти або на початку, або в середині, або в кінці такого речення» [69, с. 5]. У статті «Структурно-функціональні типи незакінчених речень у сучасній українській мові» дослідник пропонує класифікацію структурно-функціональних типів «незакінчених речень», яка ґрунтується на місці усічення єдиної синтаксичної структури, тобто на місці її переривання, зокрема: «препозиційні незакінчені речення», які містять «три крапки» на початку синтаксичної структури, «інтерпозиційні незакінчені речення» – всередині речення та «постпозиційні незакінчені речення» – наприкінці речення. Науковець зазначає, що «така структурно-формальна ознака у свою чергу зумовлює появу структурної, семантичної та інтонаційної незавершеності синтаксичної конструкції» [68, с. 168].

Спираючись на теоретичну базу, подану В. І. Пітелем, дібраний ілюстративний матеріал, констатуємо, що найчисленнішим типом незавершених речень (90% від загальної кількості фактичного матеріалу) (Додаток 2) є постпозиційні незавершені синтаксичні конструкції, напр.: *Ми навіть узвар у печі готуємо... А куліш винятково з димком багаття... Про вареники мовчу, вам їх зараз сама пані Солоха принесе...* (Пенсійний

кур'єр, 02–08.01.2015, с. 15). Подані незавершені речення містять умовчання наприкінці висловлювання. Використання низки таких конструкцій зумовлено певною стилістичною метою: прагненням схарактеризувати якнайбільше об'єктів, сфокусувавши увагу то на узварі, то на куліші, то на варениках. Мовець використав нагнітання ситуації завдяки переліку об'єктів зображення та зосередив увагу читачів на процесі приготування їжі. Пор., ще один приклад постпозиційного незавершеного речення: *А валютна виручка муляє...* (Україна молода, 17.11.2015, с. 9). Таку конструкцію вжито з метою уникнення нецензурної лексики. Простежуємо явну іронію та викриття суб'єкта зображення. Подібну ситуацію демонструє така незавершена синтаксична конструкція: *Біля входу до лікарні Хтось папірчик приколов: «Маєш гроші – полікують, А не маєш – будь здоров...»* (Прапор Перемоги, 28.08.2015, с. 3). Задля обмеження переліку назв премій, дій, характерних ознак, абстрактних понять використовують незавершені синтаксичні конструкції, напр.: *Наприклад, «Сорочинський ярмарок» свого часу отримав театральну премію «Київська пектораль», постановка «Бал у Савойї» здобула перемогу на міжнародному фестивалі «Життя прекрасне», а виставка «Бременські музиканти» отримала премію як найкраща для дітей та юнацтва...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 13); *Парк також втратив колишню красу: засмічено старе озеро, поламано дитячий майданчик, і сліду не залишилося від ще пам'ятних газонів та квітників, занедбано шість старих пішохідних містків, колись мистецьки перекинутих через яри...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 13); *Місце хоч і при степовій дорозі, та дикувате, при ставку, заваленому вербовими корчами...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 15); *Частенько стала випивати, вже й перші зморшки, сивина, хвороби...* (Молодіжна газета Вінниччини, 28.01.2015, с. 7); *Серед озвучених вимог – залишити безплатний проїзд для пенсіонерів, підвищити прожитковий мінімум, зупинити зростання тарифів...* (Місто, 03.06.2015, с. 5); *Приміром, твої ровесниці тут, в тилу, борються за кращих хлопців, за*

гроші, вбрання, за любов... (Молодіжна газета Вінниччини, 28.01.2015, с. 3). Постпозиційні незавершені речення використовуються з метою відображення шани та подяки, напр.: *Тебе вітаєм серденьком своїм, Схиляєм низько голову й коліна...* (Прапор Перемоги, 16.01.2015, с. 4). Такі незавершені синтаксичні конструкції часто використовуються в заголовках статей задля інтригування читача, напр.: *Від Романа до Йордана...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 13); *Колись на святки...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 12). Замовчування про душевні травми та проблеми зі здоров'ям простежується в такому незавершеному реченні: *Власне, коли бачиш оці червоні, мов жар, квіти, строкатих птахів, то здається, що всі турботи існують лише за стінами центру...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 16). Респондент завдяки думкам про прекрасне забуває про злободенне життя. Сильні враження від замилювання природою простежуються і в такому незавершеному реченні: *Коза разом з конем і коровою, свинею та вівцею спостерігала, як сходить трипільське сонце...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15). Журналіст використав шарж, переносячи споглядання сходу сонця на тварин. Замовчування особливостей міста Харкова демонструє така незавершена синтаксична конструкція: *А ріг достатку – він поки тільки на гербі Харкова, як відомо, столиці України...* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15). Свідоме уникнення відомостей про певний об'єкт чи суб'єкт породжує використання постпозиційних незавершених синтаксичних конструкцій, напр.: *Фільми за участю Арнольда Шварценеггера надзвичайно популярні, бо вони орієнтовані на дії і легкозрозумілі для носіїв різних культур... Хоч планетарна культура може не кожному бути до вподоби, вона буде корисна, бо руйнуватиме культурні бар'єри в міру того, як ми просуватимемося до цивілізації типу «І»...* (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 14); *Одразу, без вагань, пішов в авіацію...* (Пенсійний кур'єр, 25.02.2015, с. 11); *Певне, трагедії не сталося б, якби тодішня українська влада приділяла більше уваги розбудові власної армії...* (Пенсійний кур'єр, 30.01.2015, с. 11). Замовчування наслідків певних

подій простежується в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Саме в лікарні Надія дала собі слово: ніколи ні під яким напором не пробувати більше прокляте зілля...* (Прапор Перемоги, 23–29.01.2015, с. 15). Зосердження уваги читача на реальному стані здоров'я суб'єктів мовлення відображає незавершене речення на зразок: *Люди з легкою усмішкою померли в середньому у 75 років. А практично всі володарі широких усмішок дожили до 80 років, багато з них здрастують і донині...* (Пенсійний кур'єр, 09–15.01.2015, с. 14). Незавершені синтаксичні одиниці вживаються під час запрошування гостей до оселі, напр.: *Подобається в нас? Заходьте, будьте ласкаві, просимо на славу...* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 15). Респондент може переакцентувати увагу читачів за допомогою незавершених синтаксичних конструкцій, напр.: *Завжди раджу починати з початку, тобто з «Горнихмарника». Якщо вам пасуватиме, то інші історії теж сподобаються. А стосовно власних уподобань... Коли маєте вісім дітей і вас просять сказати, яку дитину найдужче любите, що ви відповідаєте? Так. Усіх любимо однаково* (Україна молода, 18–19.09.2015, с. 14).

Постпозиційні незавершені синтаксичні одиниці нерідко вживають для замовчування афективного стану мовця, пор.: *Перестала спати, завжди була злою, а зараз...* (Молодіжна газета Вінниччини, 28.01.2015, с. 6). Замовчування може бути викликане згадкою про смерть близької людини, напр.: *Призвали його в березні, дев'ятого, рівно три місяці він на війні пробув...* (Місто, 17.06.2015, с. 3). Такі конструкції журналісти використовують з метою уникнення пояснення певних дій влади, напр.: *Багато зроблено для модернізації та теплозабезпечення багатопверхових будинків Вінниці... І це тільки початок* (Місто, 17.06.2015, с. 2). Постпозиційна незавершена синтаксична конструкція може підсумовувати вищесказане мовцем, напр.: *Одна з найпомітніших, на жаль, – зменшення цікавості до книжки. Через Інтернет і телебачення...* (Пенсійний кур'єр, 25.02.2015, с. 13); *Але багатство і влада не приходять у*

масовому порядку, на відміну від патріотичної гарячки. А ця трапляється саме й тільки так... (Голос України, 29.04.2015, с. 11); *Усі запитують, чому така велика вікова різниця між дітьми, але самі бачите, які в нас скромні житлові умови. Все сподівалися мати просторіше житло...* (Україна молода, 29.12.2015, с. 11).

Інтерпозиційні незавершені синтаксичні конструкції вживаються досить рідко та становлять 6% від загальної кількості фактичного матеріалу (Додаток 2). Специфіка таких конструкцій полягає в тому, що недоговореним залишається складовий елемент (елементи), який би мав знаходитися в середині речення, що зумовлює обривання синтаксичної структури загалом. Журналісти використовують пунктуаційний знак «три крапки» для інтригування читача, уведення їх у шоковий стан, напр.: *Це ж з якої радості Ти така привітна? Радість, бо від тебе я, Котику,... вагітна* (Прапор Перемоги, 31.03.2015, с. 2). Мовець може створювати інтригу завдяки замовчуванню про додаткові дії суб'єкта зображення, напр.: *Та незабаром вийшов указ про підвищення призовного віку до 50. Едмонд одразу вирушив у Київ... взявши гроші. Сам себе там одягнув і взув по-воєнному, і прийшов у віськомат уже укомплектований з голови до ніг* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 14). Респондент наголошує на тому, що Едмонд взяв гроші та вирушив до Києва. У наступному речення він пояснює причину таких дій: гроші потрібні були для купівлі військового одягу і спорядження. Для зосередження уваги на конкретному об'єкті зображення журналісти використовують інтерпозиційні незавершені синтаксичні одиниці на зразок: *Тоді у місті за борги енергетики відключали... трамваї і тролейбуси* (Місто, 14.01.2015, с. 5); *Вийхали на другу полосу... де взялося це «BMW», я не знаю* (Місто, 01.04.2015, с. 5); *Анатолій Павлович зізнався мені: під час фотографування просто показав маршалу... язика!* (Вінницька газета, 02.10.2015, с. 2); *Адже нині найбільшою проблемою у виготовленні дідуха є... пошук колосся* (Вінницька газета, 25.12.2015, с. 10).

Найменш вживаними порівняно з аналізованими синтаксичними побудовами попередніх типів (4 %) є препозиційні синтаксичні конструкції (Додаток 2). Синтаксична структура таких незавершених речень через ті чи інші екстра- або інтралінгвістичні причини не має вербального вираження початкових конститутивних елементів. В. І. Пітель зазначає, що вони «виникають через препозиційне усічення та характеризуються інтонацією кінця речення і водночас не мають інтонації початку речення» [68, с. 173]. Їхня семантична визначеність досягається завдяки контексту або ж за рахунок частини, а то й цілого тексту статті, пор.: ... *Мені можуть закидати використання адмінресурсу на виборах* (Прапор Перемоги, 28.08.2015, с. 1); ... *Тепла дитяча рука доторкнулася до її долоні холодною монеткою – і чомусь кольнуло серце* (Голос України, 23.04.2015, с. 10); ... *А фальшиві долари везли в Україну* (Тульчинський край, 08.04.2015, с. 6). У першому незавершеному реченні замовчуються причини використання адмінресурсу у виборах, підкуп депутатів, у другому – поза увагою читачів залишається імпульс, що спровокував подальшу діяльність дитини, в третьому – замовчуються суб'єкти перевезення доларів. Препозиційні незавершені синтаксичні конструкції можуть уживатися з метою висвітлення подій та виокремлення кожного дня екскурсії, напр.: ... *Восьмий день. Знову встали удосвіта* (Україна молода, 20.10.2015, с. 11). Висловлення припущення про очікуваний емоційний стан суб'єктів зображення простежується в такому незавершеному реченні: ... *І буде нам боляче й добре, світло й гірко* (Україна молода, 16.12.2015, с. 13). Тільки після повного прочитання статті ми розуміємо, що має на увазі респондент. Використання препозиційних синтаксичних конструкцій може бути зумовлено невпевненістю мовця у власних твердженнях, пор.: ... *Видно, Господь вирішив дати надію, ще один шанс, на порятунок* (Пенсійний кур'єр, 23–29.01.2015, с. 15); ... *Напевно, тому пам'ятники козам і козлам є по всьому світу: в Урюпинську й Твері, Москві і Санкт-Петербурзі* (Пенсійний кур'єр, 16–22.01.2015, с. 15). У першому незавершеному реченні

респондент висловлює гіпотезу про діяльність Господа, в другому – висловлюється припущення про наявність пам’ятників козам по всьому світу. Далі мовець подає аргументи для підтвердження своєї гіпотези.

На підставі проаналізованого мовного матеріалу відстежено лише один випадок поєднання препозиційності та постпозиційності в одному незавершеному реченні: ... *Пам’ятаю непроглядне відчуття жаху, що висіло над містом з вечора 18 лютого...* (Дзеркало тижня, 07.11.2015, с. 11). Зрозуміти думку респондента досить важко, не використовуючи статті повністю. Лише після ознайомлення зі статтею ми розуміємо, що мовець прагнув продемонструвати настрій усього Майдану в передчутті жахливих кривавих подій, загибелі 20-ти українських героїв.

Отже, залежно від місця переривання синтаксичної структури незавершені синтаксичні конструкції поділяються на препозиційні, інтрепозиційні та постпозиційні. Найбільш активно вживаним є останній структурно-функціональний тип. Його семантико-синтаксична структура зазнає численних деформацій, у результаті чого вони характеризуються значною багатогранністю форм і способів їхньої структурної організації. Препозиційні та інтрепозиційні типи незавершених синтаксичних конструкцій у мові сучасної української преси є менш поширеними. Дуже рідко трапляється поєднання препозиційності та постпозиційності в одному реченні.

3.2 Незавершені синтаксичні конструкції з синтаксично невираженим членом речення

Спорадично журналісти використовують незавершені синтаксичні конструкції з синтаксично невираженим членом речення. Ураховуючи цю особливість, вони стають подібними до неповних речень, а відрізняються певною невизначеністю думки респондента, напр.: *Як зіницю ока...* (Україна молода, 22.09.2015, с. 10). Читач підсвідомо розкодує цю загальновідому істину «Бережи, як зіницю ока» – пропущений простий дієслівний присудок з

наказовою функцією. Подібну ситуацію демонструє таке незавершене речення: *Бог порушувати не велів...* (Україна молода, 08.09.2015, с. 2). Очевидно, журналіст прагнув наголосити на тому, що Божих законів порушувати не можна. У цьому незавершеному реченні синтаксично невиражений прямий додаток, виражений іменником у знахідному відмінку. Задля уникнення тавтології журналісти використовують усічення, напр.: *Годуємо китайський народ. А могли би – свій...* (Україна молода, 09.12.2015, с. 6) – синтаксично невиражений присудок, виражений інфінітивом. Замовчування простого дієслівного присудка «йде», вираженого дієсловом, простежується в такій незавершеній синтаксичній конструкції: *Тож поки чиновники перестрашуються, воліють особливо не ворушитися у своїх кріслах, аби не брати відповідальність на себе, сільські діти з Буда-Макіївки й досі далі втомлюються та мерзнуть. А вже зима...* (Україна молода, 02.12.2015, с. 9). Респондент окреслює коло проблем, а потім повертає нас до реальності, завдяки наголошенні на суворій порі року «зимі». Вона змушує задуматись читачів про подальші наслідки холодів для дітей з Буда-Макіївки. З метою замочування і так зрозумілої для читача дії журналіст використовує незавершену синтаксичну конструкцію: *І тоді альтернативою стає перспектива осідлати двохколісного друга, і... в дорогу!* (Дзеркало тижня, 15.08.2015, с. 9). Респондент нагадує нам про велосипед як економний вид транспорту і пропонує нам, «осідлавши» його, вирушити «в дорогу». Отже, синтаксично невираженим є присудок, виражений інфінітивом доконаного виду. Подібні ситуації демонструють інші незавершені синтаксичні конструкції, зокрема: *Що вже казати про музику, яка, задається, стала втіленням українського національного духу і сили та перетворилася на вічний символ...* (Пенсійній кур'єр, 25.02.2015, с. 13); *Щось десь казав Сашко Боревик, хтось ще...* (Дзеркало тижня, 26.09.2015, с. 3); *І тільки несамовитий вогонь у їхніх очах, коли йдеться про фронт, щоразу підтверджує – не здатися. Нікому...* (Дзеркало тижня, 05.09.2015, с. 1). У першому незавершеному реченні синтаксично

невираженим є додаток «України», виражений іменником у родовому відмінку. У другому – зосереджено увагу читачів на суб'єктах мовлення, про які респондент воліє не говорити. Він замочує дієслово «казав». У третьому незавершеному реченні логічним наголосом виділяється заперечний займенник «нікому». Сильне емоційне підкреслення нівелює присудок «не здатися».

Отже, незавершені синтаксичні конструкції з синтаксично невираженим членом речення досить рідко використовують журналісти з метою уникнення тавтології, афішування загальновідомих фактів, прислів'їв, Божих законів тощо. Стилістичний прийом умовчання дозволяє перевірити знання читачів та дати їм декілька секунд для роздумів.

3.3 Особливості пунктуаційного оформлення незавершених синтаксичних структур

Три крапки не завжди супроводжують незавершені речення в писемному мовленні. Вони спорадично вживаються в поєднанні з іншими розділовими знаками, зокрема знаками оклику або запитання. Використання знака оклику може підсилювати емоційність викладу думок, напр.: *Протягом зустрічі неодноразово звучали слова: «Повертайтесь!.. Повертайтесь живими!..»* (Прапор Перемоги, 10.04.2015, с. 2). Респондент дуже переживає за бійців, які захищають Україну на Сході, тому прагне, щоб вони повернулись живими. Використання повтору наказового дієслова «повертайтесь» підсилює експресію мовлення. Емоційне виголошення переліку свят відображено в незавершеній синтаксичній конструкції, що має окличне забарвлення: *Скільки свят зібралось разом: Новий рік, Різдво, святки, Водохреще!.. І всіх їх супроводжує запах ялинки та очікування якогось дива* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 13). Журналіст створює своєрідне узагальнення для свят у наступному реченні, виділяє їх спільні характерні ознаки. Відображення радості респондента від довгоочікуваного телефонного дзвінка суб'єкта мовлення простежується в такій незавершеній

синтаксичній конструкції: *Це Андрій* [Андрій Богданович Рильський – О. К.] *з Москви телефонує! Передає всім вітання і каже, що душею він з нами!..* (Дзеркало тижня, 05.12.2015, с. 11).

Використання знака запитання у складі незавершеної синтаксичної конструкції посилює інтенції журналістів, напр.: *Я розумів, що тюремна брама вже відчинилася для мене. А що я мав робити?.. Це вже доля, а долю не обирають. Отож, її приймають – яка вона вже не є...* (Пенсійний кур'єр, 04.09.2015, с. 8). Респондент переживає душевні вагання та ставить собі запитання «А що я мав робити?», підсвідомо шукаючи на нього відповіді. Питальна інтонація може використовуватись і в заголовках, напр.: *Нічий, але з різними перспективами?..* [про футбол – О. К.] (Голос України, 18.04.2015, с. 12). Для розтлумачення такого заголовку читач змушений прочитати всю статтю. Отже, незавершені синтаксичні конструкції мотивують для подальшого прочитання.

З метою обмеження характеристик певних географічних об'єктів, журналісти використовують незавершені синтаксичні конструкції питального типу: *Чи відомо вам, де на території України життя цілий рік пов'язане з Різдвом, де щирі, працьовиті й волелюбні люди особливо свято й ревно шанують одвічні традиції святкування цього прадавнього українського свята, де кутя має власне різдвяний смак, а віншувань без вертепу, як і зими без снігу, просто не буває?.. Село Різдвяни Тернопільської області, зберігши весь колорит українських різдвяних традицій упродовж віків, достатньо виправдовує свою промовисту назву* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 11); *Але чи завжди корисна та інформація, якою воно володіють, чи збагатила вона їх?..* (Пенсійний кур'єр, 25.02.2015, с. 13); *Поставимо запитання по-іншому: чи багато нині тих, хто готовий дослухатися до тієї ясномовності?.. Чи довго читець «триматиме вуха» (антична метафора) нашого слухача?.. То, може, Гомер, «вчитель Еллади», став надто примітивним для нас сьогоднішніх?.. То чи з «культурними бар'єрами» не руйнуємо й самої культури слова, що мало*

би бути і рушієм, і мірилом цивілізації – відходу від грубої сили й дикості?.. (Дзеркало тижня, 19.12.2015, с. 14). Відповідь на поставлені питання зазвичай відображають у наступних реченнях, які деталізують попередні для отримання чіткої відповіді. Водночас простежуємо наростання експресії в мовленні респондента.

Замовчування стану ейфорії та блаженства засвідчує незавершена синтаксична структура питального типу: *Пригадуєш, як на гілках мене колисав?..* (Прапор Перемоги, 31.03.2015, с. 2). Обмеження переліку запитань можливо завдяки використанню незавершених синтаксичних конструкцій, напр.: *Біса я так і не запримітив. А може, його й не було? Може, чорт з'явився на даху тільки вночі?..* (Пенсійний кур'єр, 02–08.01.2015, с. 15). Друге питальне речення конкретизує перше і дозволяє задуматися читачу про реальність такої історії.

Отже, незавершені синтаксичні конструкції можуть мати окличну та питальну інтонації. Вони підсилюють інтенції журналістів, відображають мовну експресію, інтригують читача, мотивують до прочитання статті.

3.4 Висновки до розділу 3

Ураховуючи структурно-функціональну специфіку незавершених синтаксичних конструкцій, уживаних у мові сучасної української преси, виділяємо препозиційні, інтерпозиційні та постпозиційні типи.

Найчисленнішим є постпозиційний тип (90%), який містить усічення наприкінці висловлення та використовується для того, щоб дати читачу час для роздумів. Також вони вживаються з метою обмеження життєвих реалій, зображення особливого емоційного стану людини, уникнення розповідей щодо окремих фактів, ознак, про які мовець не бажає говорити.

Інтерпозиційний тип незавершених синтаксичних одиниць – менш чисельний (6%). Він містить переривання висловлення всередині речення та використовується з метою привернення читачів до об'єкта висловлення,

зосередження уваги на ньому. Також за допомогою таких конструкцій може висвітлюватися непохитна позиція журналіста чи респондента.

Рідше вживаним є препозиційний тип (4%), що містить умовчання на початку висловлювання. Такий тип використовується з метою характеристики віддалених від теми думок респондента, служить своєрідним виділенням окремого речення з-поміж інших, дозволяє читачу поміркувати над прочитаним.

Окремо виділяємо незавершені синтаксичні конструкції з синтаксично невираженим членом речення, які використовуються журналістами задля уникнення тавтології. Ще однією ваговою проблемою лінгвістики є особливості пунктуаційного оформлення незавершених синтаксичних структур, зокрема поєднання незавершеності висловлювання зі знаками питання та оклику. Такі конструкції підсилюють експресивне забарвлення незавершеної синтаксичної одиниці та відображають суб'єктивні інтенції журналістів.

ВИСНОВКИ

Незавершені синтаксичні конструкції – це синтаксичні конструкції, утворені за схемою простого або складного речення, які характеризуються специфічним вираженням предикативності, семантичної структури та незавершеним інтонаційним малюнком.

Вони мають граматично невизначену синтаксичну структуру. У сучасному українському мовознавстві їх кваліфікують по різному: як обірвані (П. С. Дудик), перервані (П. С. Дудик, І. В. Артюшков), незакінчені (П. С. Дудик, І. К. Білодід, В. І. Пітель), усічені, недоговорені (А. А. Цой, Л. П. Іванова), неповні обірвані (М. У. Каранська), синтаксично неповні (О. М. Гвоздєв, О. О. Шахматов, І. О. Попова), емоційно, граматично та формально обірвані (М. С. Марич) речення, стилістичні фігури умовчання (І. К. Білодід), апосіопезу (Г. Герман, А. Красновольський, Дж. Ріс) та ін.

Незважаючи на відмінності в тлумаченні явища незавершених синтаксичних конструкцій, усі думки лінгвістів сходяться на особливостях їхнього функціонування, зокрема специфіці вираження предикативності, власній семантичній структурі, виразному експресивно-стилістичному забарвленні та інтонаційній незавершеності.

Переважає більшість класифікацій незавершених синтаксичних конструкцій ґрунтується на причиновій зумовленості їхнього функціонування. Найбільш повною є класифікація В. І. Пітеля, вибудована з урахуванням семантичного і структурно-функціонального критеріїв.

У роботі використано авторську класифікацію незавершених синтаксичних конструкцій, яка ґрунтується на відомих класифікаціях як базових з доповненням специфіки функціонування у мові сучасної української преси та семантичного наповнення змістових компонентів. Незавершені синтаксичні конструкції поділено на такі типи: 1) незавершені синтаксичні конструкції, зумовлені психологічним станом мовця; 2) незавершені синтаксичні структури як засоби обмеження переліку життєвих реалій; 3) незавершені синтаксичні конструкції як засіб

привернення уваги читачів; 4) незавершені синтаксичні конструкції як констатаційні синтаксичні одиниці; 5) незавершені синтаксичні структури без вказівки на об'єкт висловлення; 6) незавершені синтаксичні конструкції з розгорнутим змістом висловлення в наступному реченні; 7) незавершені синтаксичні одиниці у ролі заголовкових комплексів.

Найбільш активно вживаними є незавершені синтаксичні структури без вказівки на об'єкт висловлення (28 %). Вони використовуються з метою інтригування читача, надання йому можливості висловити власне припущення щодо об'єкта замовчування, задля уникнення повторів та тавтології, пояснення загальновідомих фактів. Менш активними (22 %) є незавершені синтаксичні структури у ролі засобів обмеження переліку назв міст, осіб, подій, предметів, явищ, абстрактних понять, їхніх характерних ознак, дій тощо. Такі незавершені синтаксичні одиниці вживаються задля уникнення тавтології та конкретизації вислову.

Зрідка вживаються незавершені синтаксичні конструкції, зумовлені психологічним станом мовця (13%) та незавершені синтаксичні структури як засіб привернення уваги читачів (15%). Ще рідше використовують незавершені синтаксичні структури у ролі заголовкових комплексів (10%), незавершені синтаксичні конструкції як констатаційні одиниці (7%) та незавершені синтаксичні одиниці з розгорнутим змістом висловлення в наступному реченні (5%).

Ураховуючи семантичний та структурно-функціональний аспекти, досліджувані одиниці поділяємо на препозиційні, інтерпозиційні та постпозиційні. Останні є найуживанішим типом незавершених речень, що становлять 90% від загальної кількості фактичного матеріалу. Вони вміщують умовчання наприкінці висловлення. Спорадично вживаються інтер- та препозиційні незавершені синтаксичні структури, які використовуються задля інтригування читача. Окремо виділяємо незавершені синтаксичні конструкції з синтаксично невираженим членом речення і вказуємо на особливості пунктуаційного оформлення незавершених

синтаксичних структур. Незавершені синтаксичні конструкції з синтаксично невираженим членом речення використовуються журналістами задля уникнення тавтології, а поєднання незавершених конструкцій зі знаками питання чи оклику здебільшого відображають інтенції журналістів і слугують для експресивно-стилістичного увиразнення незавершених синтаксичних структур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артюшков И. В. Прерванные предложения в современном русском языке: дис. ...канд. филол. наук: 10.02.01 / И. В. Артюшков. – Москва, 1981. – 228 с.
2. Бацевич Ф. С. Співвідношення типів смислової імпліцитності в мові / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 1993. – № 1. – С. 54 – 59.
3. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис: [навч. посіб.] / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко. – Київ: Вища школа, 2005. – 270 с.
4. Богатько В. В. Неповні речення з еліпсованим підметом у газетних жанрах / В. В. Богатько // «Наукові записки» Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Філологія: зб. наук. праць / [гол. ред. Н. І. Іваницька]. – Вінниця: ВДПУ, 2011 – Вип.13. – С. 15 – 17.
5. Богатько В. В. Явища еліпсису в мові сучасної української публіцистики: дис. ...кандидата філол. наук: 10.02.01 / В. В. Богатько. – Вінниця, 2005. – 176 с.
6. Богословская О. И. Синтаксическая структура и функции газетных заголовков в воркутинской городской газете «Заполярье» / О. И. Богословская, Л. В. Байтниц // Исследования по стилистике. – Пермь, 1974. – Вып. 4. – № 302. – С. 206 – 225.
7. Бойкова Н. Г. Публицистический стиль: [учеб. пособ. для студентов факультета журналистики] / Н. Г. Бойкова, А. Н. Беззубов, В. И. Коньков. – СПб.: изд. им. Михайлова, 1999. – 36 с.
8. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. Прохоров А. М.] – Москва: Большая Российская энциклопедия, 2004. – 784 с.
9. Борисюк І. В. Деякі особливості синтаксично-інтонаційної організації спонтанного мовлення / І. В. Борисюк // Мовознавство. – 1980. – № 4. – С. 28 – 33.

10. Валгина Н. С. Современный русский язык: Синтаксис: [учебник] / Н. С. Валгина. – Москва: Высшая школа, 2003. – 432 с.
11. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка / Н. С. Валгина. – Москва: Высшая школа, 1978. – 423 с.
12. Вихованець І. Р. Типи словосполучень / І. Р. Вихованець // Філологічні студії. Науковий часопис. – Луцьк: Волинський Академічний Дім. – 2000. – № 7. – С. 6 – 9.
13. Вихованець І. Р. Граматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – Київ: Рад. школа, 1982. – 231 с.
14. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: [підруч.] / І. Р. Вихованець. – Київ: Либідь, 1993. – 368 с.
15. Вихованець І. Р. Нариси із функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – Київ: Наук. думка, 1992. – 224 с.
16. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – Київ: Наук. думка, 1983. – 220 с.
17. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова: [морфологія]. Синтаксис / О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, Є. І. Чернов. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Київ: Вища школа, 1989. – 334 с.
18. Гайдученко Г. М. Синтаксичні особливості мови роману Марини та Сергія Дяченків «Дика енергія. Лана» / Г. М. Гайдученко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика: зб. наук. праць. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2008. – Вип. 8. – С. 148 – 151.
19. Галкина-Федорук Е. М. Современный русский язык. Синтаксис / Е. М. Галкина-Федорук, К. В. Горшкова, Н. М. Шанский. – Москва: Учпедгиз, 1958. – С. 134.
20. Гвоздев А. Н. Очерки по стилистике русского языка / А. Н. Гвоздев, А. А. Шахматов. – Москва: Просвещение, 1964. – С. 114, 202.
21. Глазова О. П. Українська пунктуація: [навч. посіб.] / О. П. Глазова. – Харків: Ранок, 2006. – 352 с.

22. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови: Сполучники / К. Г. Городенська. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. – 340 с.
23. Горпинич В. Генітивні речення в українській мові / В. Горпинич // Українська мова. – 2009. – № 3. – С. 3 – 9.
24. Грамматика русского языка: [ред. кол. акад. В. В. Виноградов, членкор. АН ССР Е. С. Истрина]. – Москва: АН ССР, 1954. – Т. 2, Синтаксис. – Ч. 2. – С. 89.
25. Гуйванюк Н. В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардашук, О. В. Кульбабська. – Чернівці: Рута, 2000. – 131 с.
26. Гуйванюк Н. В. Складні ускладнені речення: Теоретико-практичний блок / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кульбабська. – Чернівці: Рута, 2003. – 145 с.
27. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць: [монографія] / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 1999. – 336 с.
28. Дудик П. С. Обірвані, або незакінчені, речення / П. С. Дудик // Українська мова в школі. – 1955. – № 4. – С. 11 – 14.
29. Дудик П. С. Стилїстика української мови: [навч. посіб. для студентів вищих навч. заклад.] / П. С. Дудик. – Київ: Видавн. центр «Академія», 2005. – 368 с.
30. Дудик П. С. Синтаксис української мови: [підруч.] / П. С. Дудик, Л. В. Прокопчук. – Київ: Видавн. центр «Академія», 2010. – 384 с.
31. Дудик П. С. Із синтаксису простого речення: Речення. Класифікація речень. Односкладні речення. Неповні речення. Еквіваленти речення: [навч.-метод. посібник] / П. С. Дудик – Вінниця, 1999. – С. 207 – 251.
32. Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення. Просте речення: еквіваленти речення / П. С. Дудик. – Київ: Наук. думка, 1973. – С. 131–212.
33. Дудик П. С. Характерні синтаксичні структури в усно-розмовному літературному мовленні / П. С. Дудик // Закономірності розвитку

українського усного літературного мовлення. – Київ: Наук. думка, 1965. – С. 129 – 131.

34. Єрмоленко С. Я. Мова преси / С. Я. Єрмоленко // Українська мова. Енциклопедія [редкол., Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – Київ: «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 323.

35. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX століття) / М. А. Жовтобрюх. – Київ: Наук. думка, 1970. – 303 с.

36. Завальнюк І. Я. Функціонально-стилістична специфіка доміантних лігво структур у творах Івана Багряного / І. Я. Завальнюк // Тека commission of polish-ukrainian cultural ties. – Volume VII. – Lublin, 2012. – P. 203 – 209.

37. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку XXI століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти: [монографія] / І. Я. Завальнюк. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 400 с.

38. Загнітко А. П. Еквіваленти речення: статус, обсяг і функції на типологія / А. П. Загнітко // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць; [наук. ред. А. П. Загнітко]. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – Вип. 19. – С. 79 – 91.

39. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 663 с.

40. Загнітко А. П. Український синтаксис / А. П. Загнітко. – Ч. 1. – Київ: Наук. думка, 1996.

41. Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.

42. Золотова Г. А. Синтаксический словарь: Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса / Г. А. Золотова. – Москва: Наука, 1988. – С. 4, 18.

43. Золотова Г. А. О регулярных реализациях моделей предложений / Г. А. Золотова. // Вопросы языкознания. – 1969. – № 1. – С. 67 – 78.

44. Іваницька Н. Л. Сучасні теорії категорійної граматики в лінгводидактиці: [наук.-метод. посібник] / Н. Л. Іваницька. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 2009. – 208 с.
45. Іванова Л. П. Еквіваленти речень у російській мові / Л. П. Іванова. // Мовознавство, 1980. – № 1. – С. 19 – 25.
46. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін.; [за ред. С. О. Карамана]. – Київ: Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
47. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови / М. У. Каранська. – Київ: Либідь, 1995. – 312 с.
48. Коваленко Л. Складне речення як синтаксичне явище / Л. Коваленко // Дивослово. – 2010. – № 6. – С. 19 – 20.
49. Кожина М. Н. Стилистика русского языка / М. Н. Кожина. – Москва: Высшая школа, 1993. – 204 с.
50. Конторчук Г. К. Питальні конструкції в газетних жанрах / Г. К. Конторчук // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – Київ: Вища школа, 1983. – С. 118 – 130.
51. Курс сучасної української літературної мови: у 2 т. [за ред. Л. А. Булаховського]. – Київ: Рад. школа, 1951. – Т. 2. Просте речення, складне речення, пунктуація. – 408 с.
52. Марич С. М. Особливі форми у творах М. Стельмаха / С. М. Марич. – Київ: Либідь, 1997. – 92 с.
53. Марич С. М. Структурні і смислові особливості парцельованих речень / С. М. Марич // Українське мовознавство. – 1988. – № 15. – С. 75 – 78.
54. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: [підруч. для студ. філол. спец. вищих навч. заклад.] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – Київ: Вища школа, 2003. – 462 с.
55. Навчук Г. В. Формально-синтаксичні та функціонально-семантичні особливості окличних речень у сучасній українській газетній мові: автореф.

дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Укр. мова» / Г. В. Навчук. – Кіровоград, 2004. – 20 с.

56. Невідомська Л. М. Імплицитність: мовностилістичний аспект: монографія / Л. М. Невідомська. – Харків: Ранок-НТ, 2012. – 416 с.

57. Ожоган В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис: [навч. посіб. для самостійної роботи] / В. Ожоган. – Кіровоград, 2005. – 160 с.

58. Особливості мови і стилю засобів масової інформації: [навч. посіб. для студ. фак. журн. ун-ів] / А. П. Коваль та ін. – Київ: Вища школа, 1983. – 151 с.

59. Пещак М. М. Комунікативний синтаксис / М. М. Пещак. – Київ: Довіра, 2000. – 150 с.

60. Пітель В. І. Формально-синтаксична типологія незакінчених речень / В. І. Пітель // Вісник Прикарпатського національного університету. Серія: Філологія. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007. – Вип. 15 – 18.

61. Пітель В. І. Функціонально-семантична структура незакінчених речень у сучасній українській мові: дис... кандидата філол. наук: 10.02.01. / Пітель Василь Іванович. – Івано-Франківськ, 2000. – 188 с.

62. Пітель В. І. Комунікативна організація незакінчених речень: актуальне членування / В. І. Пітель // Українська мова: навчально-методичні та виховні аспекти. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Українська мова в освіті». – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – С. 80 – 83.

63. Пітель В. І. Прагматичні функції незакінчених речень у сучасній українській мові / В. І. Пітель // Філологічні студії. Науковий часопис. – Луцьк: Планета, 2000. – № 1. – С. 170 – 175.

64. Пітель В. І. Семантико-синтаксична структура розмовних конструкцій в українському та англійському художніх текстах (на матеріалі твору М. Коцюбинського *Fata morgana* та його англійського перекладу) / В. І. Пітель // Матеріали V Міжнародної наукової конференції «Семантика мови і тексту». – Івано-Франківськ: Плай, 1996. – С. 140 – 142.

65. Пітель В. Українська мова. Збірник тестів із синтаксису та пунктуації / Василь Пітель, Віра Пітель. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2010. – 248 с.

66. Пітель В. Орфографічно-пунктуаційний та орфоепічний практикум з української мови: [навч. посіб.] / Віра Пітель, Василь Пітель. – Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г. М., 2009. – 101с.

67. Пітель В. Орфографічно-пунктуаційний та орфоепічний практикум з української мови: [навч. посіб.] / Віра Пітель, Василь Пітель. – Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г. М., 2009. – 101с.

68. Пітель В. І. Структурно-функціональні типи незакінчених речень у сучасній українській мові / В. І. Пітель // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія: зб. наук. праць / [наук. ред. В. Ґрещук]. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – Вип.4. – С. 168 – 174.

69. Пітель В. І. Функціонально-семантична структура незакінчених речень у сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Укр. мова» / В. І. Пітель. – Івано-Франківськ, 2000. – 19 с.

70. Пітель В. І. Незакінчені речення: проблема синтаксичного аналізу / В. І. Пітель // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2010. – Вип. 18. – С. 40 – 43.

71. Пітель В. І. Підтекст як домінувальна ознака незакінчених речень / В. І. Пітель // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія. – Івано-Франківськ: Плай, 2006. – Вип. 11 – 12.

72. Пітель В. І. Причини виникнення незакінчених речень / В. І. Пітель // Українознавчі студії. – 2002 – 2003. – № 4 – 5. – С. 26 – 32.

73. Пітель В. І. Процес утворення речення і природа незакінчених речень / В. І. Пітель // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія. – Івано-Франківськ: Плай, 2003. – Вип. 8. – С. 149 – 154.

74. Пітель В. І. Семантичні особливості незакінчених речень / В. І. Пітель // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ, 2001. – № 7. – С. 139 – 143.

75. Пітель В. І. Синтаксичні зв'язки в незакінчених реченнях / В. І. Пітель // Лінгвалізація світу: теоретичний та методичний аспекти. Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції; Черкаси, 25 – 26 травня, 2006. – Черкаси: Брама-Україна, 2007.

76. Пітель В. І. Синтаксичні конструкції умовчання: функціональний аспект / В. І. Пітель // Вісник Прикарпатського університету. Серія Філологія: зб. наук. праць / [наук. ред. В. Грещук]. – Івано-Франківськ: Плай, 1997. – Вип. 2. – С. 180 – 186.

77. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: [підруч.] / О. Д. Пономарів. – [3-тє вид., перероб. і доповн.]. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2000. – 248 с.

78. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2000. – 250 с.

79. Попов А. С. Синтаксическая структура современных газетных заголовков и ее развитие / А. С. Попов // Развитие синтаксиса современного русского языка. – Москва, 1966. – С. 95 – 127.

80. Попова И. А. Неполные предложения в современном русском языке / И. А. Попова // Труды института языкознания. – Москва: АН ССР, 1953. – Т. 2. – С. 33.

81. Сербїна Т. Функціонування експресивних синтаксичних конструкцій у мові сучасних газет / Т. Сербїна, Г. Лещенко, О. Степанова // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії: зб. наук. праць Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту / [гол. ред. К. Шульжук]. – Рівне: РДГУ, 2001. – Вип. 9. – С. 55 – 60.

82. Силка А. Вивчення односкладних і неповних речень / А. Силка // Дивослово. – 2010. – № 2. – С. 2 – 5.

83. Сковородников А. П. Об усечённых предложениях / А. П. Сковородников // Русский язык в школе, 1972. – № 5. – С. 86 – 90.
84. Сковородников А. П. Усечение (Апозиопезис) / А. П. Сковородников // Экспрессивные синтаксические конструкции в современном русском литературном языке. – Томск: Изд. Томского гос. пед. ин-та, 1981. – 210 с.
85. Сковородников А. П. К вопросу о стилистическом приёме умолчания / А. П. Сковородников, Г. А. Маршалик // Вопросы русского языка и методика его преподавания. – Красноярск, 1974. – Вып. 3. – С. 36 – 40.
86. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – Київ: Вища школа, 1994. – 670 с.
87. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – Київ: Наук. думка, 1973. – 588 с.
88. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – Київ: Наук. думка, 1972. – 516 с.
89. Тишківська Н. Я. Українська мова: Збірник вправ із синтаксису та пунктуації / Н. Я. Тишківська. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. – 180 с.
90. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис: [навчально-методичні рекомендації] / Н. Я. Тишківська. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – 119 с.
91. Українська мова: Енциклопедія [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – [2-е вид., випр. і доп.]. – Київ: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
92. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. – Київ: Наук. думка, 2008. – 288 с.
93. Хекало О. М. Стилїстичні функції умовчання як невербального комунікативного компонента в сучасній англомовній етимовній прозі /

О. М. Хекало // Збірник Сумського державного педагогічного університету, 2012. – Вип. 3. – С. 201 – 208.

94. Хмелёвский А. З. Коммуникативно-функциональный аспект прерванных синтаксических конструкций / А. З. Хмелёвский // «Учебные записки» Башкирск. пед. ин-та. Филологические науки. Уфа, 1971. – Вып. 1. – С. 49 – 69.

95. Хмелёвский А. З. Прерванные речевые конструкции / А. З. Хмелёвский // Материалы 12 межвузовской зональной конференции языковедов Среднего и Нижнего Поволжья (20 – 23 мая 1968 г.). Краткие доклады. Мелекес, 1968. – С. 165 – 172.

96. Хмелёвский А. З. Прерванные речевые конструкции и неполные предложения / А. З. Хмелёвский // Лингвистические дисциплины на факультете русского языка и литературы. (Матер. семинара преподав. русск. яз. пед. ин-тов Москов. зоны 25 – 26 октября 1971 г.). – Москва, 1973. – С. 135 – 141.

97. Худолій А. О. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. О. Худолій. – Київ, 2004. – 20 с.

98. Цой А. А. О так называемых усеченных, или недоговоренных, предложениях / А. А. Цой // Русский язык в школе. – 1971. – № 6. – С. 76 – 79.

99. Шатілова О. Спонукальний потенціал еквівалентів речення / О. Шатілова // Лінгвістичні студії. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – Вип. 25. – С. 79 – 83.

100. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов. – Ленинград: Учпедгиз, 1941. – 640 с.

101. Швачко С. У царині номінативних і комунікативних одиниць / С. Швачко // Освіта і управління. – 2009. – № 1. – С. 136 – 138.

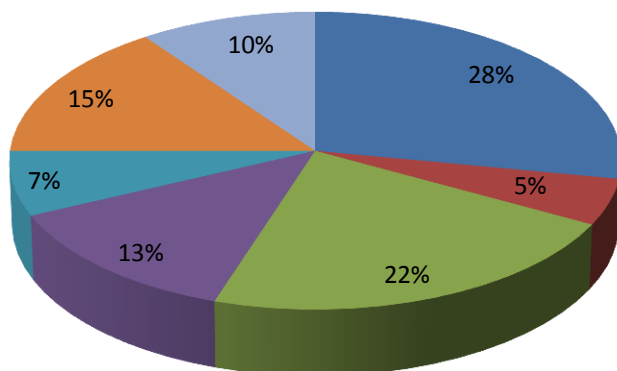
102. Шведова Н. Ю. Современный русский язык. Синтаксис / Н. Ю. Шведова – Москва, 1958. – С. 66.

103. Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: [навч. посіб.] / Н. Г. Шкурятяна, С. В. Шевчук. – Київ: Вища школа, 2007. – 823 с.
104. Шульжук К. Ф. Мовленнєва реалізація моделей складних багатокomпонентних речень / К. Ф. Шульжук // Мовознавство. – 1991. – № 3. – С. 49 – 52.
105. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: [підруч. для студентів вищ. навч. заклад.] / К. Ф. Шульжук. – Київ: Видавн. центр «Академія», 2004. – 408 с.
106. Ющук І. Основні правила української пунктуації / І. Ющук // Освіта. – 1996. – 8 травня. – С. 7.
107. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови / І. П. Ющук. – [4-те вид.]. – Київ: Освіта, 2000. – 254 с.
108. Ющук І. П. Українська мова: [підруч.] / І. П. Ющук. – [3-тє вид.]. – Київ: Либідь, 2006. – 640 с.
109. Debrück В. Vergleichende Syntax der indogermanischen Sprachen / В. Debrück. – Strassburg, 1908. – Ч. III. – S. 114 – 115.
110. Krasnowolski A. Systematyczna skladnia języka polskiego / Antoni Krasnowolski. – Warszawa, 1897. – S. 160 – 161.
111. Ries J. Was ist ein Satz? Series: Beiträge zur Grundlegung der Syntax, Heft 3 / John Ries. – Prag: Taussig and Taussig, 1931. – S. 128.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінницька газета. – 2015 р. – № 76 – 104.
2. Вінниччина. – 2015 р. – № 94 – 100.
3. Голос України. – 2015 р. – № 63 – 78.
4. Дзеркало тижня. – 2015 р. – № 24 – 49.
5. Місто. – 2015 р. – № 1 – 23.
6. Молодіжна газета Вінниччини. – 2015 р. – № 1– 12.
7. Пенсійний кур'єр. – 2015 р. – № 1 – 96.
8. Прапор Перемоги. – 2015 р. – № 1 – 96.
9. Тульчинський край. – 2015 р. – № 1 – 52.
10. Україна молода. – 2015 р. – № 111 – 166.

ДОДАТОК 1

**ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ТИПИ
НЕЗАВЕРШЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ
КОНСТРУКЦІЙ**

- Незавершені синтаксичні конструкції без вказівки на об'єкт висловлення
- Незавершені синтаксичні конструкції з розгорнутим змістом висловлення в наступному реченні
- Незавершені синтаксичні конструкції як засоби обмеження переліку
- Незавершені синтаксичні конструкції, зумовлені психологічним станом мовця
- Незавершені синтаксичні конструкції як констатаційні синтаксичні одиниці
- Незавершені синтаксичні конструкції як засіб привернення уваги читачів
- Незавершені синтаксичні конструкції у ролі заголовкових комплексів

ДОДАТОК 2

**СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ
ТИПИ НЕЗАВЕРШЕНИХ
СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ**